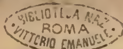
AUXILIANTE DEO
DISPUTATIO JURIDICA
DE

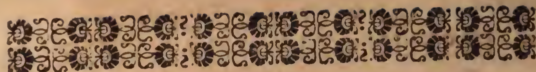
INDICIIS

Cui annectitur
QUÆSTIO DE PROBA PER AQUAM FRIGIDAM SAGARUM
von der Wasser-Prob der Hexen.
Suffragio Magnifici JCtorum Ordinis
IN ILLUSTRI PROPTER SALAM ACADEMIA
SUB PRÆSIDIO
DN. GEORGII ADAMI Struven/
Hæreditarii in Uhlstedt / JCti, & Antecessoris celeberrimi, Facultatis Juridicæ Senioris & h. tempore Decani spectatissimi, Curiæ Provincialis & Scabinatus Assessoris gravissimi, Domini Patroni atq; Promotoris sui omni observantiæ cultu venerandi
publicè proposita
à



IOHANNE CHRISTOPHORO
NEHRINGIO, Pfollendorf. Thuring.
Notar. Publ. Cæsar.
In Auditorio JCtorum,
Ad diem 28. Aprilis
Horis consuetis.

TYPIS JOHANNIS JACOBI BAUHOFERI.
ANNO M DC LXVI.



SERENISSIMO AC CELSISSIMO
PRINCIPI ATQUE DOMINO
DOMINO
ERNESTO
DUCI SAXONIÆ, JULIÆ CLIVIÆ AC MONTIUM, COMITI PROVINCIALI THURINGIÆ, MARCHIONI MISNIÆ, PRINCIPI COMITATUS HENNEBERGICI, COMITI MARCÆ ET RAVENSBURGI, DYNASTÆ RAVENSTEINII.

Principi ac Domino meo clementissimo

Hanc Disputationem
Submissa mente
D. D.
V. Serenitatis
Subjectissimus Cliens.

Joh. Christophorus Nehringius Pfollend. Thuring.
AUTOR.

IN NOMINE DOMINI JESU CHRISTI.

Præliminaria.


d conſervationem Reipublicæ benè conſtitutæ Politici inter alia etiam requirunt, ut Juſtitia ab Imperantibus & Magiſtratibus contra delinquentes rectè exerceatur, & Divus Auguſtinus *lib. 4. de Civit. Dei. c. 4.* dicit, quod Regnum remotâ illâ Juſtitiâ nihil aliud ſit quam Latrocinium Dn. Carpzov. *de Leg. Reg. cap. 9. n. 4.* ac ſanè meritò; Niſi enim parata erronibus flagra, blaſphemis forcipes, perjuris equulei, veneficis ignes, homicidis gladii, furibus patibula, ſeditioſis carcer eſſent, plures in Civitate fures & improbi, quam in Sylvis Beſtiæ forent. Anton. de Guevara *in Horolog. Princip. lib. 3. c. 1. n. 146.* Quod & Jus civile requirit. Nam hoc vult Julianus in *L. 51. §. 2. ad L. Aquil.* & Paulus in *l. 4. §. 2. ff. de noxal. action.* ne maneant delicta impunita, cùm hoc Reipublicæ interſit, *l. 13. in pr. ff. de Offic. Præſid.* & quando facinoroſi dimittuntur impuniti, contaminantur Lætitiæ & gaudia hominum. *l. 3. C. de epiſcop. audient.* Imò Sacra Scriptura Magiſtratum hoc docet. *Gen. 9. v. 6. Exod. 22. Rom. 13.* Et Deus ipſemet ad Vindictam exſurgit, ſi Magiſtratus in poenis irrogandis negligens eſt, & ſæpe ob unius delictum in univerſum iraſcitur populum, uti ex multis locis S. Scripturæ deducit Carpzov. *in prax. Crim. p. 3. quæſt. 101. n. 8. & 15.* Homines autem ita ſunt comparati, ut ſuâ ſponte fermè nullum ſcelus confiteantur. Joan. Avenarius *in Nom. Polit. quæſtionum Seſquicent. quæſt. 98. p. 179. in fin.* & licet unum vel alterum ſpontè confiteantur Scelus, illa confeſſio tamen ita eſt comparata, ut iſti fides non adhibenda & per teſtes ſive alia facta & Suſpiciones contrariũ probatum; Ideò multi inventi ſunt modi, negantem

tem ad confessionem perducere, & in delictis gravibus & corporis poenam affligentibus â Majoribus introducta sunt Tormenta, ut per illa veritas exquiratur. Cic. *in part. orat.* Paul. *lib. 5. tit. 14. &* 16. Magnif. Dn. D. Richt. Patronus atque Promotor meus semper colendus, *part. 6. Cons. 31. n. 7.* quem morem Athenienses & Rhodii sequuti sunt. Wesenb. *in Paratit. ad Tit. de Quæst. n. 2.* & per multos annos pro more antiquissimo omnium ferè bene institutorum Populorum, imò non immeritò pro Jure & Lege quodam gentium habetur. Wesenb. *d. l. n. 3. 4.* Verum sciendum, quod Tormenta non statim ab initio Inquisitionis adhibenda sint, sed cautè procedendum ad Tormenta seu torturam Joan. Gualterius *Chron. Chronicor. polit. lib. 7. in Chronolog. anno* 1459. Recess. Wormat. 1521. §. **und nachdem** 16. Melchior **Goldast von** *confiscat.* **der Ketzer Güther** §. 4. *lit. K. p.* 105. *&* 108. & quidem eam ob causam, quia tortura est res dura, corporibusque hominum admodum obnoxia, & quandoque lethalis. Zang. *de quæst. & tort. c. 1. n. 1. &* Carpzov. *part. 3. quæst. 117. n. 3.* Brunneman. *in Processu crim. Cap. 8. Sect. 5. n. 4.* & quia torturæ non semper fides habenda; Etenim res est fragilis & periculosa, & quæ veritatem fallit. Nam plerique patientiâ seu duritiâ tormentorum ita tormenta contemnunt, ut exprimi eis veritas nullo modo possit. Vid. Exemplum apud Goehaus. *in Process. crim. contra Sagas Tit. 2. p. 67. 68.* Alii tanta sunt impatientia, ut quodvis mentiri, quàm pati tormenta velint; ita fit, ut etiam vario modo fateantur, ut non tantum se, sed etiam alios comminentur, sunt verba JCti *in L. 1. §. 23 ff. de quæstion* & sæpè hoc modo innocentes torqueantur August. *de Civ. Dei. lib. 19 c. 6.* Althus. *in Dicæolog. J.C. lib. 3. c. 39. n. 10. p. 722. fac. 2.* Exempla etiam multa prostant, quòd illi, propter delicta confessa supplicio affecti fuerint, quæ nunquam commiserunt. Referam saltim unum atque alterum Exemplum: *In Archi Episcopatu Bremensi Castello* **Tegenhausen** *vidua adhuc juvencula cohabitabat filio suo, in matrimonio jàm viventi. Hæc cùm aliquoties cum filii sui Servo domestico consvesceret, filiusque eam instanter, sed frustra admoneret, ut ab isto scelere desisteret: Redit aliquando filius ex templo domum, eum cùm servus vidisset, ex cubiculo, ubi cum matre fuerat, aufugit; In fuga eum dominus persequitur, & flagello pileum servi de capite illius dejicit, at servus elapsus, & 12. Milliaribus â pago isto distantibus*

bus alteri domino famulatur; Cùm autem parentes servi filium quærerent, & Dominum propterea alloquerentur, hic rem gestam ordine cum omnibus circumstantiis narravit, addendo, pileum ipsius quidem adesse, ubi verò jam locorum filius vivat, se ignorare. Hoc responso pater non contentus, eum propter suspicionem amissi pilei, apud Judicem homicidii accusat. Judex illicò absque ulteriori inquisitione statim Dominum innocentem torturæ subjicit, ubi præ nimio dolore & cruciatu fatetur, se servum interfecisse, & cadaver in Visurgim præter fluentem conjecisse; quam ob causam ad locum supplicii ductus & sub manibus Carnificis mortuus est, tandem Servus & patens deprehensi pœnas vicissim meritas dederunt. Quam & aliam historiam de Marito, uxore & liberis refert M. Samuel Meigerus *de Panurgia Lamiar. lib. 2. c. 12.*

Porrò, *In Civitate N. superioris Germaniæ, cùm duo Adolescentes, Opifices peregrè proficiscerentur, redit unus brevi domum cum alterius vestitu invicem permutato, Parentes & Amici absentis statim ex mutatione vestium, à redeunte interfectum colligentes, illum apud ejus loci Judicem homicidii accusant. Hic statim accusatum absque ulteriori inquisitione in custodiam conjicit. Et cùm factum accusatus constanter negaret, torturæ subjicitur, ubi præ nimio cruciatu se, socium interfecisse, vestimenta ejus abstulisse, suaque in hospitio consumsisse confitetur; quare tandem Rotæ imponitur. Præteritis aliquot diebus socius Itineris salvus & incolumis advenit. In hujus perpetuam rei memoriam & iniquissimæ condemnationis signum, Ibidem in Templo effigies hominis rotæ impositi saxo incisa est, quæ in hodiernum usque diem conspicitur.* vid. Johann. Georg. Gödelm. *in Tract. de Magis lib. 3. c. 10. n. 7. 8. &* Gochaus. *in Decis. Quæst. crim. quæst. 10. p. 193. 194. 195.* & simile Exemplum refert Valer. Max. *l. 8. c. 4. de quæstion.* addatur & Scheplitz *in Prompt. Jur. Civ. & feud. tit. 44. §. 4. n. 3. p. 698.* Sed sat de Exemplis, qui plura desiderat videat d. Autor. Goedelm. *dict. & aliis locis.* Lauterbecken in seinem Regentenbuch / & Büttnerum *in Epit. Histor. fol. 256. b.* Ideò observandum, quòd sine Indiciis legitimis, fidedignis suspicionibus & diffamationibus Judex neque ad capturam procedere possit. Angel. Aretin. *in Tract. Maleficior. in Verbo*: Fama Publica, neque ad Torturam prius procedendum, antequam probationes adsint clarissimæ luceque meridiana clariores *l. 25. C. de Probat. c.*

sciant cuncti 2. quaest. 8. concordat Constit. crim. *art. 20. his verbis:* **Wo nicht zuvor redliche Anzeigung der Missethat / darnach man fragen wolt / vorhanden und beweist würde / soll niemand gefragt werden.** Imò Indiciis gravatus Inquisitus esse debet, & ut Ulpianus loquitur, argumentis penè convictus *l. 1. §. 1 l. 18. §. l. l. 20. §. fin ff. de quaest* Et quidem requiruntur Indicia urgentia & apta ad plenè persuadendum animum Judicis, ita ut Judex quasi certus sit de delinquente, & ut nil ipsi desit, quàm rei confessio. Mynsing. 6. *observ. 97. n. 4. & 5.* Goedelmann. *d. tract. lib. 3. Cap 10. n 12.* Et torto non praecedentibus legitimis Indiciis, licet delictum confessus sit, nihil praejudicat etiamsi in ea confessione deinceps perseveraret & millies judicialiter, ratificaret, *l. pen.* & ibi Bartol. *ff. de quaest.* Jacob Schultes *in Loc com. voc.* condemnatio. *n. 3. p. 238.* Roll. à Valle *Cons. 31. n 8 & 11.* Mynsing. *observ. cent. 5. observ. 23.* Gometz. *tom. 3. var. Resolut. cap. 13. n 25.* ubi hanc sententiam communem dicit, nec ab illa recedendum esse in judicando & consulendo. Zang. *d. tr. c. 2. n. 5.* Damhoud. *in pract. rer. crim. cap 54. n. 28.* vel deinceps nova supervenirent Indicia. Moller. *libr. 2. semestr. c. 25. n. 2.* ideò Damhoud. *d. l. n. 29.* asserit, esse de substantia quaestionis, ut Legitima praecedant indicia. Cum quibus concordat *d. art. 20. in verb.* **und ob auch gleichwohl aus der Marter die Missethat bekandt würde / so sol doch der nicht geglaubet / noch iemand darauf verurtheilet werden / wo nicht zuvor redliche Anzeigung vorhanden.** addatur Scheplitz *in d. prompt. Jur. Civ. & Feud. t. 44. §. 1. n. 2. p. 691. & 692.* tàm in criminibus exceptis quàm non exceptis. Farin. *de. Indic. & Tortur. quaest. 37. n. 79. 80. 81. & 82.* Mascard. *de prob. vol. 3. concl. 1385. n. 4.* Goehausen *in d. Process. t. 2. in explicat. Lit. E.*

Antequam Indicia ipsa aggrediamur, lubet Vocabulum *Indicii* explanare. Derivatur autem hoc Vocabulum à voce *Index*: unde & dicitur Index, qui aliquid indicat, & accusat, & *Indices* res dicuntur, à quibus crimina nunciantur & ad Magistratus deferuntur, *L. 1. & 3. §. 4. vers. item qui ff. d. Sicar. & l. 6. §. nunciatores ad SCtum Turpill.* Vocabulum *Indicii* autem variis modis accipitur (1.) accipitur pro ipso delationis actu, *l. 2. §. 24. vers. initium ff. de Orig. Jur. leg. 1. ff. ad L. Cornel. de Sicar. l. 48. §. 1. ff de furt,* (2) pro praemio indicis; Ita utitur hoc vocabulo Ulpianus *in l. 4. §. 4. ff. de condict. ob turpem causam*: *Si tibi,* inquit: *Indicium dedero, ut fugitivum meum indices, vel*

furem

furem rerum mearum, non poterit repeti quod datum est. Et paullò post: *sed si ipse fur Indicium à me accepit* &c.

Sed in præsenti hoc vocabulum sumimus pro ipso argumento, quô aliquid ostenditur, *l. 1. C. de testibus l. 19. C. de R. V. l. 30. de Eviction. & l. 10. C. arbitr. tutel.* ita, ut idem significet, ac redliches Wahrzeichen; *art. 15. & 22.* Constit. crim. Signum quod â Latinis Indicium appellatur. Menoch. *de arbitr. jud. quæst. l. 2. cent. 3. cas. 270. n. 7. & l. 1. præs. quæst. 7. n. 32.* Vestigium & Nota. Menoch. *d. l. n. 23. usq. 40.* Suspicio Arwohn. *L. ult de quæstion.* (quam non differre ab Indicio dicit Corneus *Cons. 101. n. 18. lib. 2.* Menoch. *de præs. lib. 1. q. 7. n. 18.*) præsumptiones Vermuthungen/ Beweisungen. *l. 25. C. de probat.* constit crim. *art. 20.* Conjectura. Bald. *in l. non hoc C. unde legitimi, & in rubr. C. de probat. n. 4.* Idem in *l. 2. pr. ff. de excusation. tut.* qui dicit Conjecturam & Indicium esse Synonyma. Et licet hæc vocabula in quibusdam aliàs inter se differant, tamen in materia torturæ conveniunt *art. 19. in Verb.* Wo wir nachmals &c. vid. Carpzov. *in prax. Crim. part. 3. quæst. 120. n. 7.* Vid. m. de aliquibus his Significatibus Magnif. Dn. D. Tabor. *in Disput. de Indiciis ad art. 19. §. 1. 3. 4.* Ex quibus facile describi potest Indicium. Describimus verò fermè cum d. Dno. Tabor. d. l. n. 5. illud hunc in modum: Indicium est argumentum idoneum faciens ad fidem, per quod aliquid factum esse comprobatur.

Dividuntur autem â Doctoribus Indicia variis modis (1.) in communia, quæ subdividuntur in remota vel propinqua & certa, & propria. vid. Dn. Carpzov. *p. 3. quæst. 120. 123. & seqq.* & Magnif. Dn. Præs. *in Syntagmate J. Civ. Exerc. 49. th. 100.* aliique. (2) in Indicia quæ pertinent ad Torturam & quæ ad Capturam. de hac divis. vid. *supra pag. præc.* & aliquômodô Magnif. Dn. D. Richter *p. 2. decis. 91. n. 12. & 13.* Sed in præsenti brevitatis causa Indicia dividimus tantùm in illa (1) quæ omnibus delictis communia, & (2) in illa quæ quibusdam delictis simul communia, & (3) quæ cujusdam delicti propria sunt. Indicabimus autem in pertractatione cujuslibet

bet

libet indicii an illud & quomodo sit remotum, propinquum, sive certum, an ad torturam sive etiam capturam sufficiat.

De omnibus autem Indiciis & in specie, quæ ad torturam pertinent, sciendum quòd regularitur ad minimum duo testes requirantur, si aliquid probare debent Zang. *d. tract. c. 2. n. 10.* Dico *regulariter*; Sunt & casus, in quibus unus testis sufficit, de his vid. Dn. Carpzov. *p. 3. quæst. 123. n. 43. sqq. 60.*

Absolutis nunc Præliminaribus transgredimur ad ipsam tractationem Indiciorum, & ponimus

CAPUT PRIMUM

De Indiciis, quæ in omnibus delictis, communia sunt.

I. DE FAMA.

FAmæ vocabulum æquivocum est, & sæpè in bonam sæpeque etiam in malam partem accipitur Schnob. *Disp. Pand. 3. th 8.* Unde etiam Vocabulum *famosus* æquivocum est, sic Plin. *lib. 9. Epist. 13.* habet, *famosissimus Exercitus* & Tacitus *5. Histor. in pr. Hierosolyma Urbs famosa*, ubi vox hæc in partem bonam accipitur. Sed tamen hodiè frequentiùs vocabulô Fama in malam partem utimur, Nobil. Dn. D. Bechm. Patronus atque Præceptor meus colendus in *lection. publ. ad d. Disp. & th. Schnobelii*, ita ut illa vox denotet idem als ein böser Nahme / beruff / böß Gerücht oder Geschrey. Hinc quæritur, an fama in malam partem accepta Indicium ad torturam faciat. Et Resp. affirmative, inprimis si alia concurrunt adminicula. Ad accusandum enim crimen secundum *art. 44.* Const. crim. fama requiritur, in verbis: und dieselbige Persohn dessen sonsten auch berüchtiget. Göhaus. *in dd. quæstionibus quæst. 11. p. 102.* & Scabinatus & Facultates Juridicas, antequam ob defectum urgentium Indiciorum torturam decernerent, sæpè inter locutos fuisse testatur Dn. Carpzov. *d. p. 3. quæst. crim. 120. n. 19.* Daß man sich zuvor mit Fleiß erkundige wes Lebens und Wandels Inquisit sey / wie Er sich iederzeit verhalten / und ob Er der articulirten Verbrechung wegen rüch-

tig

tig sey oder nicht. Ideò illam famam Indicium licet non propinqvum tamen remotum facere ad torturam necesse est, Magnif. Dn. D. Richter / *part. 6. conf. 31. n. 4.* Imò scribit Bartol. *Conf. 91.* famam vehementem sufficiens ad Torturam Indicium esse, etiam absque aliis adminiculis. Quem sequitur Brunus *in Tract. de Judic. p. 1. Quaest. 3. n. 32.* & Menoch. *de praesumt. quaest. 89. lib. 1. n. 34.* dicit: famam solam in Criminibus quae difficilis sunt probationis sine aliis adminiculis Indicium ad torturam facere, cum quo consentiunt Göhaus. *in d. Process. Tit. 2. p. 194.* Mars. *Conf. 5. n. 22.* cum similibus. Mascard. *de prob. concl. 1392. n. 14.* Roman. *Conf. 76. sub. n. 5. vers. 3.* Jacob Schultes *in locis comm. voce Fama. n. 3. p. 465.* Sed, ut Fama mala contra Inquisitum probet, & Indicium ad torturam faciat, Dd. inter alia requirunt (1) ut testes deponant, se *publicè* i. e. publicâ voce audivisse â pluribus & majori parte populi ejus loci, in quo spargitur fama. Phil. Dec. *Conf. 37. n. 10.* & ibi Carol. Molineus. *in verb. publicè.* Roll. â Valle, *Conf. 54. n. 17.* Carpz. *p. 3. quaest. 120. n. 22.* (2) ut personas indicent aliquot, â quibus acceperint famam. Jul. Clar. *in pract. crim. quaest. 6. n. 16.* Carpzov. *d. l.* de eo etiamsi interrogati non sint, ut sc. expressô Autoris nomine sciri possit, an ortum â fide dignis & honestis fama habeat, quod omninò necessarium est. *c. cum oporteat, X. de accusat.* quodque requisitum propter Constitutionem crim. *art. 25.* manifestum esse debet. (3) ut causam indicent ortae famae, etiamsi non sint interrogati de ea, eaque ratio & causa debet per se concludere & ita probabilis & efficax esse, ut eâ populus ad credendum Jure compelli potuerit. Angel. *in Tr. de Malef. in verb. fama publ.* & quando nullam causam probabilem indicare possunt, probari fama non potest Bartol. *in L. de minore §. plurium. n. 21. ff. de quaest.* (4) ut tempus famae describant, (hoc enim requisitum praecipuum famae est,) & famam ante causam inchoatam & ante inquisitionem ceptam extitisse, in articulis proponant. Ernest. Cothm. *Resp. 12. n. 167.* Et teste super fama deponente non dicente tempus ortae famae, praesumitur orta post litem. *Gilbaus. in arb. Jud. crim. cap. 6. p. 5. n. 127.* (5.) ut fama non ab inimicis oriatur; *Famam enim inimici non ita ut nata est ferunt.* Plaut. *in Pers.* & Gothofr. â Baro *in pract. & theoret. crim. §. inquisitio 1. n. 23.* dicit, famam ex denunciatione & diffamatione inimici orientem & initium sumentem non procedere, quod & vult P. H. O. *art. 25.* in

B verb.

verb. doch soll solcher Leumuth nicht von Feinden oder leichtfertigen Leuten kommen. *c. qualiter & quando. de accusat.* Gödelm. *d. Tract. l. 3. c. 3. n. 8. p. 16.* Carpzov. *d. quaest. 120. n. 25.* qui alios textus & Authores allegat. (6.) ut reus sit homo infimae sortis ac levis persona *art. 25.* Ob der verdachte eine solche verwegene oder leichtfertige Person vom bösem Leumuth und Gerüchte sey ꝛc. Carpzov. *d. l. n. 24.* unde de tali indicio fermè in omnibus Indiciis solet interrogari *vid. infra.* (7.) Ut non sit inchoata, post incarcerationem. Carpzov. *d. l. n. 21.* ideò etiam non valet illa fama, quae orta est post incarcerationem vel accusationem â Complicibus. Goehausen *in d. Process. Tit. 2. in conclus. p. 104. & 105* (8.) ut talis diffamatio quae ex mala fama oritur sit in eodem genere delicti, nec sufficeret de aliis diversis criminibus reum esse diffamatum. Schultz. *in loc. comm. Verbo Tortura n. 1.* ubi multos Authores allegat.

II. DE FUGA.

Fuga est timidi & nocentis, quia impius fugit nemine persequente, dicitur *Prov. 28.* & fugientem accusat, & in suspicionẽ sceleris adducit, adeoque & Indicium ad Torturam facit. Zang. *d. tr. c. 2. n. 86.* concordat etiam P. H. O. *art. 25. §. ult.* quod verum quidem est, sed non semper. Fugerunt enim Abraham, Loth, Prophetae & Apostoli. *Math. 10. v. 23. &c.* Igitur, ut sciamus, fuga quando Indicium ad Torturam faciat, necessarium esse judicavimus, sententias Doctorum inspicere. Distingvunt enim quidam (inter quos est Gödelm. *d. l. 3. c. 10. n. 25.*) inter fugam, quae fit ante accusationem & inquisitionem, & eam quae post accusationem & inquisitionem fit. Primo casu dicunt, quod Indicium ad torturam faciat, quoniam ob talem fugam de conscientia sceleris suspecta illa persona fugitiva efficiatur, (e. g. quando venefica pollicetur curationem afflicto & postea re infecta aufugit. *cap. 25.* P. H. O. *vers.* zum siebenden / so jemand einer Misserhat halben flüchtig würde: Gödelm. *d. l. 3. c. 10. n. 14.*) praesertim si aliae circumstantiae concurrant. Jason *in l. 31. n. 168. ff. de jur. jur. &* Prosper Farinac. *in prax. crim. lib. 5. quaest. 48. n. 1.* & si homo fugitivus sit homo nihili & improbatae vitae. Bart. *in l. fin. n. 5. ff. de quaestionib.* Altero casu respondent, quòd nullum Indicium

dicium ad torturam faciat, quia nemo teneatur, se periculo exponere & ex carcere suam innocentiam probare, & fatuus dicatur is, qui potius ex carcere causam dicere, quàm extra custodiam innocentiam suam probare malit. Cothm. *Vol. 1. Respons. 12. n. 190. & seqq.* & ita Demosth. *sua in Epist. 2. de suo reditu se excusat.*

Alii aliter distingvunt. vid. Dn. Carpzov. *p. 3. quaest. crim. 120. n. 62.* & Goehaus. *in d. Process. Tit. 2. in conclus. p. 106. & 107.*

Sanè hæ distinctiones, inprimis prior, non contemnenda. Interim tamen fieri potest, quòd per circumstantias etiam talis fuga excusari possit, quæ ante inquisitionem facta; Circumstantiæ enim variant rem, & secundum eas Judicem judicare oportet, *l. 16. §. 1. ff. de pœnis*, ubi septem numerantur circumstantiæ, quod & confirmat Gail. *2. Observ. 109.* qui sic asserit: *nullum indicium ad torturam facit illa fuga, quæ etiam ante inquisitionem facta est, si modò subest justus timor, vel suspicio vehemens futuræ inquisitionis vel accusationis*; quem sequitur Dn. Carpz. *d. quaest. 120. n. 67. & 68.* & Indicium causatum fuga purgari personali comparitione, dicit Corneus *vol. 2. Cons. 58. n. 20.* Quam ob causam putamus, cum Farin. *quaest. crim. 50. n. 14 & per tot.* aliisque Authoribus, arbitrio judicis esse committendum, quando & quale Indicium pro ratione circumstantiarum & personarum, ex fuga oriatur. arg. *l. 3. §. 2. ff. de testibus.*

III. DE CONFESSIONE.

Confessionem regulariter sequitur necessariò condemnatio; Sed confessio hîc diversimodè accipitur: (1.) pro Confessione judiciali (2.) pro Confessione extrajudiciali & (3.) pro Confessione coram Sacerdote facta. Primo significatu Confessio iterum variis modis accipitur & coincidit (α) cum illa, quæ quidem est spontanea, sed vero non est similis & (β) cum illa, quæ in tortura facta, postea verò in examine extra locum torturæ negata & (γ) in tortura & post illam repetita, deinde verò negata. De priori acceptione quæritur, An ille, qui aliquod delictum confessus est, & tamen illa confessio verosimilis non videtur, torqueri possit, & hoc modo illa confessio Indicium ad torturam faciat? Ad quam quæstionem decidendam videtur necessarium esse, ut Judex ante omnia inquirat,

Confessio judicialis Spontanea.

an hoc quod delinquens confessus est, verum sit, *L. 5. §. 6. de re milit. l. 22. C. de fals. art. 54. ord. crim.* consentit *& Devt. 17. 4. & Devt. 19. 18.* de corpore enim delicti constare debet, aliàs confessioni in illa causa in qua est necessarium, non fides habenda *l. 1. §. 4. 17. & 27. ff. de quæstion.* delinquentem etiam de circumstantiis super articulos inquisitionales examinet & interroget. *art. 45.* quomodo factum sit? annon socios habuerit? cujus instinctu hoc fecerit? annon alia delicta perpetraverit? Et si de falsitate confessionis constat, & de novo delicto aliqua suspicio adest, reus de hoc potest interrogari. Menoch. *cas. 523. n. 1. & seqq.* Clar. *quæst. 64. §. fin.* Althus. *in Dicæolog. l. 3. c. 40. n. ult.* Dn. Carpzov. *in Jprud. Eccles. l. 3. tit. 4. def. 49. n. 9. & in pract. crim. p. 3. quæst. 124. n. 57.* & quando reus qui prius confessus est delictum, hoc negat, dubium non est, illum torqueri posse, licet in genere aliquod delictũ perpetrasse confessus sit. *l. 1. §. si quis ultrò 27. ff. de quæst.* & Gödelmann. *d. l. 3. cap. 7. n. 11.* Unde ex dictis Quæstio illa oritur: an isti, qui confitetur quidem aliquem interfecisse, sed hoc ad corporis sui necessariam defensionem fecisse, credatur, an verò torquendus sit? Respondetur, quod torquendus sit, nisi necessariam defensionem per testes probare possit. Nam neque absolvi potest, quia constat illum cædem patrasse, neque capitaliter damnari, cùm ignoretur, quomodo cædes sit facta. Wesenb. *in Paratitl. ff. ad L. Corn. de Sicar. n. 22.* & nemo ad poenam condemnari potest, nisi purè confessus, aut probationibus luce meridiana clarioribus convictus sit. *l. sciant C. de probat.* Gail. *de pace publ. l. 1. c. 17. n. 3.* Ideò ad eruendam veritatem torturam decernere posse tradunt Zang. *d. tr. c. 1. n. 83. in fin.* Mascard. *de probat. vol. 2. concl. 868. n. 13.* & hoc constitutum est in Constit. Elect. 8. *p. 4.* vid Dn. Carpzov. *p. 3. quæst. 122. n. 7. 8. 9.* 10. & Dom. Valentini J. U. Doctorandus *in Disput. Inaugurali, de defensione necessaria. th. ult.* Idem fermè judicandum, quando suspecta Infanticidii confitetur se peperisse quidem infantem, sed illum mortuum fuisse, non creditur illi, inprimis si partum in utero clam gestavit, eundemque sine interventu aliarum muliercularum studiò sola enixa est, ideò torturæ subjicienda est. & hoc vult *art.* 131. *in verb.* doch so ein Weibesbild ein lebendig gliedmässig Kindlein also heimlich trägt. addat. Stephan. *ad h. art. & in Not. ad art. 36.* Carpzov. *d. quæst. 122. n. 25. 26.*

Circa

Circa acceptionem secundi Confessionis judicialis quæritur: An ille, qui in tortura confessus est aliquod crimen, in Examine autem, quod fit extra locũ torturæ, negat, ulterius torquendus? De hac quæstione inter Dd. ita constat, ut contra Reum etiam novis non supervenientibus indiciis tortura possit repeti in eo casu, in quo confessus per torturam, & ductus die sequenti ad ratificandum, recusat ratificare, dicens: puto ea, quæ fassus sum, esse falsa & sic dixisse dolore tormentorum; isto inquam casu potest iterum torqueri ad perseverandum in confessione. Jul. Clar. *lib. 5. sentent. §. fin. quæst. 21. n. 36.* quod & vult O. C. *art. 57.* So der Gefangene der vorbekandten Missethat leugnet/ und doch der Argwohn als vorstehet/ vor Augen wäre/ so soll man Ihn wieder ins Gefängnüß führen/ und weiter mit peinlicher Frage gegen Ihm handeln. addatur Scheplitz. *in promptuar. J. Civ. & Feud. tit. 44. §. 3. n 7. pag. 697. & 698.* ubi multos Authores consentientes allegat. & satis novum dicitur supervenire indicium illud, quod resultat ex varietate, & ex sua confessione præcedenti, quæ licet non ratificata, inducit tamen semiplenam probationem. *l. 10. §. 5. & l. 15. ff. de quæstion.* quam conclusionem probavit Marsil. *in prax. crim. §. quoniam. n. 3. vers. & in hac quæstione,* & *l. repeti. n. 11. & seqq. ff. de quæstion.* addatur etiam Zang. *d. tract. c. 5. n. 77.* ubi aliam hujus conclusionis reddit rationem, quia scilicet, nisi reus nolens ratificare suam confessionem, posset ad id cogi medio torturæ (stante quod ad condemnandum confessio facta in tormentis non ratificata non sufficiat) rarò vel nunquam Rei punirentur, quia fatui essent, si ratificarent, postquam scirent, non ratificando salvos fieri. Exemplum refert Göh. *in d. Processſ. tit. 4. lit. I. in textu, pag. 188. & seqq. & in Notis lit. K. p. 217. de insigni aliquo Nebulone, qui melius judicabat millies torqueri in Brachiis, quàm semel in gula, quia multi reperiantur Chirurgi, qui norint sua in loca reponere & coaptare Brachiorum ossa, nec unus inveniatur qui norit reaptare gulam &c.* & sic furca staret in viduitate, & delicta manerent impunita. Böer. *Decis. 173. n. 19. & 21.* Farin. *quæst. 38. n. 91. & seqq.* Clar. *in pr crim. §. fin. quæst. 12. vers. ulterius quæro in pr.* Gometz. *Var. resolut. tom. 3. c. 13. n. 26.* vide insuper de hac re Herman. Göhaus. *in dict. Process. tit. 4. lit. H. in textu & notis.* & Berlich. *in decis. quæst. 63.* Solent autem Scabinatus & Facultates monere Judices, antequàm ad torturam progrediantur, ut Inqui-

Confessio Judicialis in tortura facta, extra locum torturæ verò negata.

qui-

quisitum super articulos interrogent, forsan an delinquens suâ sponte confiteri velit, hoc autem non existente Inquisitus ulterius Torturæ subjiciendus. hâc formula: daß zuförderst Inquisiten beweglich zuzureden/daß Er Gott die Ehre geben/uñ lieber in der Güthe bekennen/ als sich martern lassen wolte (quàm regulam fermè de verbo ad verbum Judicibus præscripsit Josua *cap. 7. 1. & 5. usq; 20.* Achanum sic hortantem: Mein Sohn / gieb dem HErrn dem Gott Jsrael die Ehre / und gieb Jhme das Lob / und sage mir an/was hastu gethan/und leugne mir nichts) Doferne Er aber in der Güthe nicht bekennen will/ seydt Jhr wohl befugt / Jhn anderweit mit der Schärffe durch den Scharffrichter ziemlicher massen angreiffen zulassen. Aliud autem est, quando Reus suæ revocationis tales prætendit & probat causas, ex quibus judex errorem confessionis deprehendere potest, tùm enim tortura repeti non debet juxta Sanctionem Carolinam *art. 57.* vid. Dn. Carpzov. *d. p. 3. quæst. 126. n. 48. & quæst. 121. n. 49.* & Jul. Clar. *quæst. 21. n. 33. in fin.* Quæritur, autem an ille Inquisitus, qui bis vel ter in tortura crimen aliquod commisisse confessus est, postea autem, postquàm ad ratificandum ductus, semper negat, poenâ ordinariâ afficiendus. Et Resp. quod non, melius enim est hoc casu nocënti poenam infligere extraordinariam, quam condemnare innocentem ad supplicium mortis arg. *l. 5. l. 32. l. 42. ff. de pœnis L. 29. C. de appellat. l. 22. C. ad l. Cornel. de falsis.* Mynsing. *Cons. 59 n. 2. decad. 6.* imò quia ad confessionem sub tormentis factam necessariò ratificatio requiritur Ord crim. *art 56.* §. der Gefangene / Ideò illum inquisitum non nisi relegationis ac carceris poena plectendum esse dicunt Zang. *d tr. c. 5. n. 81.* Menoch. *de præsumptionib lib. 1. præs. 97. n. 23.* Dn. Carpzov. *d. q. 126. n. 58.* etsi etiam nova Indicia proveniant; textus est clarus in Const. Elect *Tit.* wie oft die scharffe Frage zu *repetiren*. Ulterius quæritur, an Reus, si sc. in ipsa tortura secunda vel tertia crimen quod antea confessus est, revocet, absolvendus sit? Et Resp. quod imò, purgatis nimirum per quæstionem indiciis prioribus. Dn. Carpz. *d. quæst. 26. n. 54.*

Confessio in & extra torturam, sed postea negata.

Tertiæ acceptionis svasu quæritur. An ille, qui in & extra locum torturæ delictum confessus est, posteà verò negat, iterum torquendus sit, & hæc confessio Indicium ad repetendam torturam faciat, sive etiam puniendus. Variè iterum distingvunt Dd. de his vide

Goch.

Goeh. *in d. Process. Tit. 9.* ex quibus unam saltim adducemus distinctionem, nimirum distingvunt ita: aut Confessionem suam revocant Inquisiti ante sententiam latam; aut revocant post sententiam latam. Primo casu dicunt, quòd propter variationem ulterius torturæ sit subjiciendus Inquisitus. Hippol. de Marsil. *in l. repeti 16. ff. de quæstion.* Zang. *d. c. 5. n.* 77. ratio ejus in præcedente acceptione adducta est. Post repetitam torturam & ratificatam confessionem autem solet â Notario & Testibus super ratificatione confessionis Instrumentum confici, & postea Confessus ad mortem damnari, etsi in die Executionis omnia neget. Carpzov. *d. quæst. 126. n. 68. 69. & 70.* Et hoc modo in Collegio Juridico Jenensi Senatui zu Mülhausen *M. Aug. 1624.* responsum fuit. Cujus sententiæ verba ita sonant: Als Jhr Uns Inquisition, gütliche und peinliche Verhör und Aussage; sampt dero variation und Wiederruffung / die Gefangene M. F. betr. zugeschickt / und unsere Rechtsberichtung darüber gebethen/ demnach sprechen Wir vor Recht: Hat mehrerwehnte M.F. bekandt / daß Sie sich dem bösen Feind ergeben/ den HErrn Christum verschworen / die Hostien mißbrauchet/und ihrem Buhlen gegeben/ die Teufels Tänze besucht/mit Jhme unmenschliche Unzucht getrieben/ Ern M. Otten uff die Schuldern geschlagen / daß Er langwierig feucheln/ biß Er sterben müssen &c. &c. &c. solches aber vor Verschickung der Acten wiederruffen. Wefern nun die Verhaffte uff ihrer geschehenen Wiederruffung dieser Unthaten beruhen thut/ und die abgehörte Zeugen ihre gethane Aussage eidlich/ immassen Sie zu thun schuldig/ erhalten / so ist Sie wiederümb mit der Schärffe anzugreiffen/und ihre Aussage mit Fleiß auffzuzeichnen/auch do Sie hernach nach etlichen Tagen ausser dem Gefängnüß und ausserhalb des Orths/ da Sie peinlich angegrieffen / vorm Richter und Schöppen und einem Notario ungebunden/und ungedrohet/auff vorgehendes befragen/ uff ihrer gethanen Urgicht verharret / so wird Sie wegen solcher begangenen hochsträfflichen Unthat / ungeacht dieselbe folgends wiederümb für öffentlichen peinlichen Gericht es wiederruffet/ mit dem Feuer vom Leben zum Tode gerichtet. Eod: modo Scabinatus Jenensis *M. Jul. 1658. Præfecto* zu Gerstungen. & *M. Februario 1664. Præfecto* zu Suhla *in causa contra* B. H. *respondit.* Et postquam post confectum Instrumentum Notarii & latam sententiam ille Inquisitus H. se defendere voluit, ad defensionem etiam per sententi-

am

am *Mense Mart.* 1664. latam admissus, Facultas Juridica Lipsiensis non considerata defensione hanc sententiam confirmavit, inquisitumque absque ulteriori interrogatione & tortura ad ignem condemnare jussit.

Alter casus est: Quid de eo sentiendum, qui in & extra locum torturæ delictum confessus est, post latam sententiam aut in ipso die Executionis negat. Respondent aliqui Doctores, quod Reus, qui solum ob impediendum legitimū Juris Processum, & ut doloè differat ipsum Executionis diem, delictū quod antea confessus est neget, tamen ad mortem condemnari possit, si modò de confessione & ratificatione certè constet ex depositione Scabinorum jurata, sive Instrumentum coram Notario & testibus sit confectum, & hoc svadere videtur, quod scriptum est *Deut. 17. vers. 6.* ibi enim verba ita se habent: Auf zweyer oder dreyer Mund soll sterben/ wer des Todes werth ist. allegant etiam P. H. O. *art. 91.* in verb. würdē der Beklagte auf den ordentlichen Rechtstag die Missethat leugnen ꝛc. vid. Dn. Carpz. *d. quæst. 126. n. 63. 64. 65.* & Valentia *Disp. 6. quæst. 13. punct. 4. & 5.* duas profert causas, quare Executio non sit differenda, tùm ut firmitatem suam obtineat processus juridicus, tùm ut possit esse hujusmodi actionum finis. Et alias rationes probat ex sententia Doctorum Binsfeld. *circa conclusionem 5. part. 2.*

Alii autem dicunt, quod ejusmodi retractatio â Judice non planè negligenda & contemnenda; sed opus sit, cum viris doctis & peritis deliberare, quid in eo casu faciendum, inprimis si constet ex Indiciis, eam retractationem non temerè & malitiosè, sed ex debito & bona fide fuisse factam, & eam ob causam novam Examinationem totius Processus instituendam esse tradunt. vid. Göhaus. *in d. Process. tit. 9. in Notis lit. A.* qui etiam putat, supra allegatam Ordinationem Criminalem sic intelligendam esse. Cui objectioni tamen Dn. Carpzov. *d. quæst. 126. n. 65.* occurrit, & illam tacite refutat, ibique & *n. 66. 67. 68. 69. & 70.* diversa præjudicia allegat. Interim tamen concedi potest deliberatio cum viris prudentibus, in re tàm magni momenti, siquidem in Territorio Saxonico hoc in casu Acta ulterius ad Collegia Juridica transmitti solent.

Abso-

Absoluto Primo Significatu Confessionis sc. judicialis nunc transgredimur ad alium Significatum, nempè Confessionem Extrajudicialem & quærimus: An confessio illa extrajudicialis, mediante quâ jactatione aliquâ non coactus aut compulsus quis confitetur, se hoc vel illud crimen perpetrasse, postea verò negat, Indicium ad torturam faciat? Ad quam quæstionem nos breviter respondemus, & dicimus, quòd in omnibus criminibus hæc confessio extrajudicialis Indicium ad torturam faciat, secundùm expressam Constit. Crim. *art 32.* non autem sufficit ad condemnationem, uti putat Bodin. *l. 4. c. 4. L. 25. §. pen. de noxalib. act.* Arumæus *Disp. ad Pandect. 5. th. 11. p. mihi 73.* sed solùm, quando Inquisitus illam confessionem extrajudicialem judicialiter negat, facit Indicium ad torturam, Mascard. *de probat. vol. 1. concl. 349. & vol. 3. concl. 1393. n. 28.* Dn. Richt. *p. 5. Cons. 7. n. 8.* Ut autem confessio extrajudicialis Indicium ad torturam faciat, requiritur (1.) ut hæc sit probata testimonio duorum testium, Goedelm. *d. l. 3. c. 10. n. 25.* & quidem eam ob causam, quia ad quodlibet Indicium ad torturam sufficiens regulariter requiruntur tales. P. H. O. *art. 23. 30. & 67.* Menoch. *de præsumpt. q. 59. lib. 1. n. 21.* (2.) ut confessio sit verisimilis, & habeat causam præexistentem; Nam si nulla subesset causa, quâ ita factum diceretur, indicium sumi non posset. Menoch. *d. l. n. 17.* Goedelm. *d. l. n. 22.* (3.) ut reus sit talis persona, in quam facile cadere possit talis suspicio criminis, & *art. 32.* in verb. unnd es wäre eine solche Person / das mann sich derselben That zu Ihr versehen mag. Dn. Carpzov. *quæst. 121. p. 3. n. 45.* (4.) ut sit facta seriò non jocosè, Menoch. *d. l. n. 19.* P. H. O. *art. 32.* in verb. daß Er von Ihme selbst Ruhms / oder ander ungenöther Dinge gesagt hätte / daß Er die beklagte Missethat gethan / nam qui jocosè loquitur, non immeritò veniam meretur *arg. l. 3. ff. de O. & A.* Stephan. *ad d. art. 32.* & Carpz. *d. p. 3. quæst. 121. n. 46.* & (5.) denique ut sit specialis non generalis. Non enim sufficit, si dixisset, se incantationes exercuisse, furtum commisisse, occidisse &c. nisi etiam dixerit, se hunc vel illum suis magicis & diabolicis artibus interfecisse, hanc vel illam rem abstulisse, hunc vel illum occidisse, &c. Franciscus Brunus *de Indiciis p. 1. quæst. 3. n. 16.* Anton. Gomez. *c. 13. n. 8.* Menoch. *d. l. n. 20.* Gödelm. *d. l. 3. c. 10. n. 24.* & Carpzov. *d. l. n. 44.*

Confessio extrajudicialis.

Huc etiam referendum est illud, quando aliquis se ipsum judicat, dicens: *actum est de me & mea arte magica*, aut: *ne morte afficiatis me, id quod res est, enunciabo*. P. H. O. *art.* 44. oder mit solchen verdächtigen Worten ümbgehet / die Zauberey auf sich tragen / und dieselbe Person dessen sonsten auch berüchtiget / Certissimum enim est Indicium maleficii, cùm quis se ante condemnat, quàm accusetur. Gödelm. *d. l.* 3. *c.* 10. *n.* 34. ubi ex Plutarcho Exemplum de parricida refert. Confer. etiam Göh. *d. t.* 2. *in conclusione pag.* 109. *in med.* Sic etiam ad torturam facit, Indicium, quando quis transigit cum offenso, per precium numeratum, & postea negat; transigens enim pretio etiam modico non censetur fuisse transacturus, nisi cogente & impellente criminis patrati conscientia; & ita fictione Juris habetur pro confesso. *l.* 4. *ff. De Jure Fisci*. illaque transactio inducit præsumptam delicti probationem. Zang. *d. c.* 2. *n.* 116. & 122. Carpzov. *d. p.* 3. *quæst.* 121. *n.* 156. *usq.* 60. Menoch. *de præs. d. l.* 1. *præs.* 89. *n.* 83. Brunus *in tr. de Indic. q.* 3. *part.* 1. *n.* 27.

Confessio coram Sacerdote in templo facta.

Absoluto etiam secundo Significatu Confessionis, transgredimur ad tertium, & quærimus; An Confessio in templo coram Sacerdote facta Indicium ad torturam causet? Et Resp. quod non, ratio est, quia Clericus secreta non ut homo, sed tanquàm Vicarius Dei scire intelligitur. *c.* 51. *Sacerdos de offic. ord.* quam rationem sequitur B. Lutherus *in Colloq. mensal. c.* 14. *fol.* 19. *qui dicit*: Hastu meinem HErrn Christo was bekennet / so weiß ichs nicht *&c.* & interrogatus sine mendacio rectè respondet de sua ignorantia, nam ut homo & testis ignorat factum, super quo interrogatur *c. omnis utriusq. de pœnitent.* Angel. *de Malefic. in verb. Hai tradito*. Mynsing. *cent.* 5. *obs.* 41. Gail. 1. *obs.* 100. *n.* 8. Menoch. *de arbitr. Judic. quæst. l.* 2. *cent.* 2. *cas.* 180. *n.* 21. & ideò à Judice compelli non potest, ut secreta confessionis revelet. Quin imò dixit Abbas *in c. dilectus de excess. Prælat.* quòd etiam per Papam non possit cogi Sacerdos ad revelandam confessionem alterius. Gödelm. *d. l.* 3. *c.* 7. *n.* 22. & 23. *p.* 56. Eamque ob causam talis confessio secundum Interpretum conclusionem nullam in foro seculari meretur fidem, Bald. & Castrens. *in l. Archigeromes C. de Episcop. aud.* Felin. *in c.* 1. *n.* 3. *de except.* Ripa ubi super §. *fin. n.* 104. nullumve in Judicio operatur effectum,

ita

ita, ut ne ullum indicium ad inquirendum præbeat Sacerdos. Imò Sacerdos sibi concredita ac in loco sacro delicta confessa revelans secundum Jus canonicum à Sacerdotali officio non solum deponi, sed etiam ad agendam poenitentiam in arctum monasterium detrudi debet *c. omnis 12. vers. caveat omninò Sacerdos X. de pœnitentia.* Aliud autem est, quando Sacerdoti à confitente licentia & facultas data est manifestandi talem confessionem, vel etiam quando agitur de delicto committendo, ut obviet illi, tenetur in genere revelare, non nominando personam confitentis. Innoc. Abbas & alii *in c. omnis utriusq; sexus de pœnitentia & remis.* Hippol. *in l. si quis ne quæstio ff. de quæstion. n. 147.* ubi post Lap. & alios quos citat, dicit, credi Sacerdoti fide digno dicenti morientem sibi dedisse licentiam revelandi confessionem. Gig. *de crim. læs. Majest. quæst. 18. n. 18.* Tandem etiam potest revelare confessionem in causa matrimoniali. Mascard. *de probat. vol. 1. concl. 367.* qui inter alios per totam conclus. hanc quæstionem nervosè tractat. vid. porrò Pruckmann. *vol. 2. Cons. 16, n. 71.* Decian. *Tract. crim. l. 2. c. 14. n. 15.* Ripa de Peste *cap. 8. n. 99.* Menoch. *de præsumt quæst. 89. n. 26. 27.* Büttner *in Epit. Historiar. auct. à* Geörg Steinhart *cap.* von der *absolution. n. 5. p. 527.* Jacob Schultz *in Locis Commun. Jur. Civ. Canon. & Sax. voc. Sacerdos. n. 1. p. 987.* Dn. Carpz. *in Jurispr. Ecclesiast lib. 3. tit. 2. def. 25. per tot.* & tandem Dn. Brunnemann *in Process. crim. cap. 8. membr. 2. n. 25. 26. & 39.*

IV. DE TITUBATIONE TREPIDATIONE, VARIATIONE SEU VACILLATIONE & MENDACIO.

Quæritur, an illæ species Indicia ad Torturam faciant? Et Resp. quod non, nisi alia adminicula cum illis concurrant. Menoch. *d. præsumt. 89. n. 67. 68. 69. 71. 72.* Farinac. *quæst. 52. n. 8. 11, 12, 14, 19. & seqq.* Zang. *c. 2. num. 102.* Carpzov. *p. 3. quæst. 120. n. 71, 72. 73. 77.* Sufficiunt quidem illæ ad inquirendum, non verò ad torturam, nisi (ut supra dictum) singulæ sint adjutæ aliis præsumtionibus & Indiciis. Sanè quando quis loquitur

tur tremens, timens, pallens vel sudans; præ angustia timoris, istud Indiciū sufficiens cum variatione esse non potest, quia nimis est fallax, & dubium & debile, quoniam multis hoc contingit duntaxat sollicitis de proprio honore & metuentibus potentiam adversariorum, aut judicum asperitatem, quamvis innocentissimi sint, eò, ut plerumque nesciant præ perturbatione quid dicant, ut egregiè Farin. *d. quæst 452. n. 48.* Clar. *quæst. 21. n. 38.* & Göhaus. *d. t. 2. in compl. p. 115. & 116.* disserunt; Aliud autem est, de variatione, quando illa fit circa negotium principale aut circumstantias substantiales, sc. loci & temporis e.g. si reus modò dicat, se fuisse tempore commissi criminis Francofurti, modò, quod consederit eodem tempore Augustæ, & tamen tunc temporis non procul â loco delicti perpetrati Lipsiæ â testibus visus fuisset, eam ob causam arbitrio Judicis, an illud Indiciū sufficiens ad torturam sit, nec ne, relinqui posse, cum aliis censet Dn. Carpzov. *d. l. n. 74, 75, 76.* Consentit etiam Jacob Schultz. *in Loc. commun. voce variatio. n. 2. in pr. p. 1125. & 1126. & voce Inquisitio n. 1.* ubi varios Authores allegat; Quod & de Mendacio intelligendum esse puto, e. g. quando inquisitus negat coram Judice, se venenum emisse, & præparasse, sed postea evincitur, tunc Indicium ad torturam facit. P. H. O. *art. 37. in verb.* So einer Gifft taufft/und des vor der Obrigkeit im leugnen stünde *&c.* vid. etiam d. Auth. Schultz. *in Loc. commun. voc. Mendacium. n. 1. 3. 4. & d. voce Inquisitio n. 1.*

V. DE TACITURNITATE.

Quæritur, an taciturnitas inculpati Indicium ad torturam faciat? Ut ad hanc quæstionem respondere possimus, necessum esse judicavimus, distinguere inter *Taciturnitatem quæ post interrogationem Judicis fit*, & eam, *quæ fit â diffamante post objectionem alicujus criminis, extra Judicium; quando nimirum nihil de sua innocentia respondet, sed hanc contumeliam patitur.* Itaque dicimus, quoad primum significatum taciturnitatis, quòd quidem regulariter tacens consentire videatur. *l. 142. ff. de R. J.* Sed non semper hæc regula procedit. *l. 77. & 195. ff. de R. J.* limitatur enim â Doctoribus, quòd quidem in favorabilibus procedat, non verò in præjudicia-

judicialibus & quando de damno tacentis magno & præjudicio agitur. Canonistæ *ad c. qui tacet 43. de R. J. in 6. l. invitum 5. ff. de S. P.* Urban. Besold. *p. 2. Conf. 57. n. 145. & p. 5. Conf. 219. n.* 10. Magnif. Dn. Richt. *in Tract. de Pactis ad l. 16. C. d. t. n. 8. & 17.* Nunc verò hîc de magno Damno & præjudicio tacentis agitur, Insuper hæc regula non procedit in criminalibus. *l. 48. §. 1. 2. 3. ff. de furtis.* Mascard. *de probat. vol. 3. concl. 1153. n.* 54. Zang. *d. c. 2. n.* 106. Carpzov. *d. l. 3. quæst.* 120. *n. 82.* & sanè meritò, potest enim aliquis innocens esse, & tamen nihil respondere. *Joh. 19. 9.* Ergò ad torturam illa taciturnitas Indicium facere nequit; Inquisitus tamen tacens potest adigi ad respondendum. Alterum significatum quod attinet, sciendum, quòd patiens contumeliam, suspectus quidem reddatur, sed quando illa taciturnitas sive patientia Indicium ad torturam facere debet, modò ut concurrant alia indicia, in primis fama, necesse est. Göhaus. *quæst. crim. 13. p. 128.* Cùm ex taciturnitate non violenta & certa, sed remota & probabilis præsumtio solùm oriatur. Menoch. *præs. 89. n. 129. & cas. 21. lib. arb.* Zang. *c. 2. n. 109.* Dn. Carpzov. *d. l. 3. quæst.* 120. *n. 81.* Althus. *in Dicæol. L. 3. c. 38. n. 48.*

VI. DE PHYSIOGNOMIA MALA, VULTUS, GESTUUMVE SIGNIS.

Mala Physiognomia in genere arguit malam naturam. Cic. *in Orat. pro Roscio Comœd.* & cor hominis repræsentat & mutat faciem & vultum hominis *Sirac. 13. 30. 31.* & ex aspectu vir cognoscitur *Sirac. 19. 26. 27. 28. c. 26. 12.* & malitia colligitur ex vultu hominis *Gen. 4. 6.* Matth. *27. 39.* Althus. *in Dicæolog. L. 3. c. 39. n. 52.* ideò veneficas ex solo conspectu cognosci posse vulgus existimat. Goedelm. *d. l. 3. c. 3. n.* 17. 18. Hinc illud vulgatum:

Heu, quàm difficile est, crimen non prodere vultu.

Et Juven. *Satyr. 1. in fin.*

— — *rubet auditor, cui frigida mens est.*
Criminibus tacitâ sudant præcordia, culpâ.

Idem Sat. 2.

— — — *hunc ego fatis*
Imputo, qui vultu morbum, incessuq; fatetur.

Et

Et hujus generis infinita Exempla quotidiè usu veniunt. vid. B.Luth. *in c. 4. Gen.* & Gödelm. *d. l. n.* 18. 19. 20. 21. qui Exemplum de scorto & infanticida refert. Sed non in specie arguit aliquod delictum Joh. Bodin. *lib. 4. de Dæmonolog. c. 4. p. 589.* Zang. *d. c. 2. n. 85.* Dn. Carpzov. *d. quæst.* 120. *n. 79. 80.* Unde Indicium non sumendum, uti quidam sumunt, si Inquisiti oculos in terram defigant, hoc fermè nihili est, potest enim ex pudore oriri, nec est proprium unius delicti in specie, ac ne in genere quidem delicti sufficiens argumentum. Et ait ille Theologus, *volare docendi sunt oculi & repere, volare ad Deum, repere ad sepulchrum.* Grande bonum, oculus tranquille pudicus;

Et castigatæ collecta modestia frontis,

Vid. Göh. *d. Process. Tit. 2. p.* 117. & 118.

Idem fermè sentiendum, quando dicunt, veneficas flere non posse, quantumvis torqueantur, Bodin. *in d. tr. l. 4. c. 1. post. med. & cap. 4. post. med.* Grilland. *de Sortileg. quæst. 9. n.* 5. Ex hoc enim Indicium sufficiens oriri non potest. Nam quidam homines propter duram naturam flere non possunt. Sic quidam apud Plautum *in Pseud. act.* 1. profitetur:

—— *Pumiceos oculos habeo, non queo*
Lacrymam exorare ut exspuant unam modò;
Nam genus nostrum semper fuit siccoculum.

Vid. etiam Delrio *l. 5. sect. 4. §. 15.* qui alia Exempla refert. Deinde etiam fieri potest, quòd nonnunquam ipsa doloris magnitudo lacrymas deficcet, & planè tollat, juxta illud Orchestræ Senec. *in od. vers.* 57.

Fletuq; acerbo funera & questu carent,
Quin ista tanti pervicax clades mali
Siccavit oculos, quodq; in extremo solet
periêre lacrymæ.

Solet ait *& verum est*; Jam ex adverso sæpè præ lætitia quidam lacrymantur juxta illud ejusdem *in Thyn.*

Subitos fundunt,
Oculi fletus, nec causa subest.
Dolor an metus est? an habet lacrymas
Magna voluptas.

Vid. Göh. *d. t. 2. in concl. p.* 113. *&* 114.

VII. DE

VII. DE CONSVETUDINE DELINQUENDI.

Quæritur, an illa ad torturam Indicium faciat? Et Resp. quòd imò, si nempè priora per pœnitentiam non emendata sint, & alia adminicula accedant. Menoch. *l. 1. præsumt. 89. n.* 101. & 102. *& seqq.* Farin. *quæst. 52. n. 93.* semel enim malus semper præsumitur talis. *c. semel malus de R. J. in 6to.* Menoch. *l. 5. præs. 1. n. 32. & præs. 32. per tot.* Magnif. Dn. D. Richt. *in Colleg. Adverbior. Adverb. Semel.* & contra eum præsumitur, qui laborat infamia. Luc. de Pen. *in L. hac lege. C. de proxim. sacr. scrin. lib. 12. in princ.* Mascard. *de probat. vol. 2. Concl. 106.* maximè in eodem genere mali. Idem *in concl.* 122. *n.* 20. *& concl.* 741. *n.* 28. *& concl.* 1007. *n. 37. & 38.* Dn. Richt. *d. l. & Cons. 4. part. 6. n. 30.* Magna enim vis est Consvetudinis, quæ non facile, cùm inhæserit, extirpari potest, sed quasi in naturam abit. Meyfart. *in Mellefic. orat. voc. Consuetudo.* & ex consvetudine oritur mala præsumtio, Salicet. *in l. si fugit. C. de serv. fugit.* Bart. *in l. Cassius de Senat.* Dn. Richter. *p. 6. Cons. 31. n. 2.* imò consuetum fieri præsumitur factum. Bl: *in l. incendium C. si cert. petat. per l. quòd si nolit. §. qui assidua. ff. de ædilit. Edict.* ex Duareno. *c. 7. Com. in part. 1. Pand.*

VIII. QUANDO QUIS VISUS SIVE ETIAM DEPREHENSUS EST IN LOCO SUSPECTO SIVE DELICTI, AUT INCONSVETO TEMPORE.

Quæritur, an illud Indicium ad torturam faciat? Et Resp. quod sic, si nempè fama publica concurrat, *art.* 25. ob die verdachte Person &c. Menoch. *l. 1. præs.* 89. *n.* 100. 126. Farin. *quæst. 52. n. 138.* Althuf. *d. l. 3. c. 39. n. 28. & 31.* Göh. *d. t. 2. p. 118. indic. 6. fermè infin. & quæst. 12. p. 122. & 123.* & hoc vult etiam *dict. art. 25.* in verb. Ob die verdachte Person an gefährlichen Orthen zu der That verdächtlich gefunden oder betreten würde/ & porrò *d. art. 25. §.* zum dritten: Ob ein Thäter in der That / oder dieweil Er uff den Wege darzu/ oder darvon gewest gesehen worden/ und im Fall / so Er nicht:

nicht erkandt wehre / so soll man Auffmerckung haben / ob die verdachte Persohn eine solche Gestalt / Kleider / Waffen / Pferde / oder anders habe / als der Thäter obbemelter masse gesehen worden. Carpzov. *p. 3. quæst.* 120. *n.* 30. 31 32. 33. 34. nullamquè causam frequentationis illius loci indicare potest, e. g. quando suspecta Veneficii in Domo aut Stabulo alterius, & inconsveto tempore deprehenditur, Gödelm. *d. l.* 3. *c.* 10. *n.* 28. & mors aut subitus morbus aliquem paulò post opprimit. Göhausf. *d t.* 2. *inconcl. pag.* 109 *in med.* vel quando venefica visa est pulverem vel sortem super gregem pecorum injicere & statim pecora perierunt. *art.* 44. Oder mit verdächtigen Dingen / Gebehrden und Wesen ümbgehet / die Zauberey auff sich tragen. Gödelmann. *d. l. n* 27. Idem censendum de aliis criminibus. e. g. de furto, quando quis nocturno tempore egreditur è domo cum fiscello vel sarcina sub pallio diligenter occultata. Magnif. Dn. D. Richt. *p. 6. cons.* 31. *n.* 1. vel quando cum clavibus adulterinis, aliisque Instrumentis effractoriis visus fuit. *art.* 43. *vers. item* so der Diebstahl *&c.* similiter quando scalæ reperiuntur ad fenestram illius domus positæ, ex qua res aliqua furto subtracta est, contra dominum scalarum furti commissi insurgit Indicium. Blanc. *de Indiciis. n.* 428. Carpzov. *d p. 3. quæst.* 122. *n.* 52. 53. *&* 58. Sic & homicidium contra illum præsumitur, & indicium ad torturam contra illum facit, qui visus est exire ex aliqua domo gladio sangvinolento, & cum facie pallida, quæ domus non habet nisi unicum ostium, & intus reperitur homo mortuus. Marsil. *in Rub. Cod. de probat. n.* 237. Menoch. *d. l.* 1. *præs.* 89. *n.* 117. *& n.* 118. ubi hunc & alium casum refert; hoc idem sentit dum de Jure respondit. Alb. *in Cons.* 56. *n.* 20. & insuper hoc confirmant Zang. *d. c.* 2. *n.* 153. & Mascard. *de probat. vol.* 2. *Cons.* 868. *n.* 25. Simili modo in aliis criminibus judicandum est, de adulterio vid. Carpzov. *p.* 3. *quæst.* 122. *n.* 70. 72. Mascard. *de prob. concl.* 64. *n.* 7. *concl.* 61. *n.* 1. 3. 7. *&* 8. *& concl.* 59. *n.* 15. Menoch. *l.* 5. *præs.* 41. *n.* 11. & Göhausf. *d t.* 2. *p.* 73. *in med.* De crimine proditionis. *art.* 42. *Const. Crim.* & Carpzov. *d. l. n.* 85.

IX. DE DENUNTIATIONE SOCII CRIMINIS.

Quæritur an sola denunciatio unius delinquentis Indicium ad torturam faciat? Et Resp. quòd sola denunciatio non suffi-

sufficiat, Schurff. *Cons. 55. n.2. vers. & per hoc patet responsio.* Scheplitz. *in promt. Jur. Civ. & Feud. tit.* 44. §. 2. *n.* 3. Magnif. Dn. D. Richt. *p. 2. decis. 91. n. 10. p. mihi.* 552. & hoc vult etiam O. Crim. 21. Solent namq; veneficæ sæpè ex mera invidiâ & instinctu patris diaboli, qui nil nisi sangvinem innocentum Christianorum spirat, sponte vel in tortura confiteri, præcipuas in Urbe fuisse earum consocias. Gödelm. *d. l. 3. c. 4. n.* 1. quod & alii delinquentes faciunt. e. g. homicida aliquem tanquam socium homicidii nominat, ut â poena ordinaria liberaretur, vel aliam ob causam. vid. etiam Alth. *d. l. 3. c. 39 n. 23.* Et Exemplum refert d. Autor Gödelm. *in Epistolis ad Secretarium quendam Civitatis d. tract. l. 3. præpositu p. 12. de Latrone quodam, qui Sutorem aliquem propter denegatos calceos tanquam Socium criminis nominavit.* Et hæc denunciatio non sufficit, etiamsi socius criminis in suo perseverarit dicto usque ad mortem. Fariu. *quæst. 43. n. 28.* Magnif. Dn. D. Richter *d. decis. 91.* qui etiam præjudicium allegat; licet etiam morte ratificaverit. *L. 3. §. 1. ff. ad SCtum Syllian.* Potest enim aliquis ex tremore mortis interdum aliquid confiteri, qui tremor morti æquiparatur. Meland. *in sua Resolut. quæst. crim. contra Sagas, Process. p. 35.* Deinde etiam fieri potest hæc denunciatio socii eam ob causam, ut per aliorum simile damnum Inquisiti solatium accipiant. Naufragium enim aliorum perditis est solatium. Et Ovid. *Metam.* 15. sic loquitur:

— — — Nec enim fortuna querenda
Sola tua est: similes aliorum respice casus,
Mitius ista feres.

Et hæc nostra decisio adeò procedit, ut denunciatio sola nullum Indicium ad capturam faciat, cùm ad capturam decernendam etiam Indicia præcedentia legitima requirantur, & inculpatio â socio criminis facta iis non annumeranda. Farin. *tract. lib. 1. quæst. 27. n. 116. cap. veniens. de testibus & l. 11. C. eod.* addat. Magnif. Dn. D. Richt. *d. decis. 91. n. 12. & 13.* unde etiam delinquens in quibusdam casibus de sociis interrogari nequit. Sed Magistratus ob nominationem socii criminis tantùm ad inquisitionem, vel sui informationem pervenire potest. Farin. *pract. crim. q. 43. n. 129.* Dn. Richt. *d. l. n.* 11. in primis contra illum, qui est bonæ famæ, ex denunciatione delinquentis captura decerni non potest, Dn. Richt. *d. l. n. 16.* ubi præjudicium allegat.

legat. Aliud autem dicendum, quando delictum exceptum & tale est, ut præsumptio sit, id non esse commissum sine sociis, tunc reus de sociis interrogari potest, observatis nimirum certis requisitis quorum meminit Gödelm. *d. l. 3. c. 9. n. 12.* vid. Zang. *d. c. 2. n. 27. vers. nisi furtum. &c.* & quando nominatio â pluribus facta & confirmata. Martin. Delrio. *lib. 5. disquisit. Magic. sect. 3. col. 1. lit. B.* Dn. Richt. *d. decis. n. 19.* (non autem debent Judices delinquentem de hac vel illa persona interrogare, sed saltim in genere. const. crim. *art. 29. 30. & l. 1. §. 1. ff. de quæst.*) & nominatus est malæ famæ, cumque talibus denunciantibus semper in amicitia vixit, & conversatus fuit, vel etiam secreta collocutio nominati & nominantis ante crimen commissum habita v. c. antequàm segetes destruerentur, puer necaretur &c. sive etiam alia concurrant Adminicula. Carpz. *d. p. 3. quæst. 120. n. 86. & seqq.* Jacob Schultes *in Loc. communib. voce allocutio n. 1.* tunc extra omne dubium Indicium ad torturam facit. Göh. in *sæpe cit. Process. t. 2. in explicat. lit. H. n. 6. & 7. p. 58.* & Idem *in decis. quæstionum crim. quæst. 7. p. 122. & quæst. 10. per tot.* Alth. *d. l. 3. c. 39. n. 19. in fin.* & Gödelm. *dd. locis & per tot.* videatur etiam Goldast. von Confiscat. der Hexen Güther *s. 40. lit. q. r. s. t. v. vv. in textu & Notis.* Debet autem hæc denunciatio in tortura fieri, *art. 31.* in der Marter / interrogatione speciali judicis præcedente de circumstantiis *d. art. 31. vers.* zum andern *& vers.* zum dritten: gebühret sichs zuerkundigen &c. & delinquens debet perseverare in sua denominatione. *d. art. 31. §.* zum fünfften. vid. etiam de hac quæstione Carpzov. *d. p. 3. quæst. 121. num. 20. usq; 40.*

X. DE CONVERSATIONE CUM HOMINIBUS MALÆ FAMÆ.

Quæritur, An sola illa conversatio Indicium ad torturam faciat? Sunt qui hoc nudè affirmant. vid. Farinac. *quæst. 42. n. 174. & 177. & quæst 52. n. 58. & seqq.* Cui sententiæ autem sic adstipulari non possumus. Similis quidem simili plerumque adhærescit, Constit. crim. *art. 44.* auch sonderliche Gemeinschafft mit Zauberinnen und Zauberern hat. Item *c. 25.* ibi: ob die verdachte Persohn bey solchen Leuten Wohnung und Geselschafft haben / die dergleichen Missethat üben. Hinc illud:

Nosci

Noscitur ex comitè qui non cognòscitur ex se.

Et quilibet bonus etiam efficitur vitiosus ex mala conversatione *t. 25. §. 6. ff. de ædilit. Edict. Prov. c. 13. vers. 26. & cap. 22. vers. 24. 25. & Psal. 18. vers. 26. 27. 28.* Mascard. *de prob. vol. 2. concl. 106. n. 6.* Gödelm. *d. l. 3. c. 10 n. 18.* add. etiam Althus. *d. l. 3. c. 39. n. 27.* Sed putamus, quòd etiam alia Indicia concurrere debeant. *d. art. 25. art. 27.* Zang. *c. 2. de tort. n. 127.* Aliud autem est, quando accedit præstita opes & auxilium cum talibus hominibus facinorosis, tunc enim talem conversationem Indicium ad torturam facere non negamus, & hoc vult ord. crim. *art. 40.* ibique Stephan. confirmat & hanc Conclusionem Dn. Carpzov. *d. p. 3. quæst. 120. n. 35. usq. 42.*

XI. QUÆRITUR DE PRÆPARATIONE AD DELICTUM, AN INDICIUM AD TORTURAM FACIAT?

Et respondetur affirmativè, si nempè deinceps damnum subsecutum est & præparans est, malæ famæ. *art. 43. in verb.* Ist denn der verdachte &c. nam quando homicida præparat gladium aut fustem &c. sustulit primò arma & defert illa, & est autor rixæ; venifex sive venefica venenum: Incendiarius Sulphur & alias materias ad Incendium aptas, emere, venefica materias suspectas coquere, Latro bombardam tendere, visus est &c. & ille qui veneno extinctus dicitur, cum illo, qui emit venenum in inimicitia vixit. *art. 37.* und der Verdachte mit dem vergifften in Uneinigkeit gewesen &c. & damnum subsecutum est, tunc extra omne dubium Indicium ad torturam oritur. Alth. *d. l. 3. c. 39. n. 44. 46. 47.* Magnif. Dn. D. Richt. *part. 5. Cons. 6. n. 14. & Cons. 7. n. 2. 3. 4. 5. 6.* Consentit etiam in quibusdam P. H. O. *art. 37.* Item so der Verdachte überwiesen wird/ daß Er Gifft gekaufft/ oder sonst darmit ümbgangen/ nisi docere possit se veneno aliam ob causam probabilem & non prohibitam usum fuisse. *d. art. 37.* in verb. Er köndte dann mit glaublichen Schein anzeigen/ daß Er solch Gifft zu andern unstraffbarlichen Sachen gebraucht hätte/ oder brauchen wollen. Carpzov. *p. 3. quæst. 122. n. 15. 16. 17. 18.* vid. etiam de hac quæst. Menoch. *d. l. 1. quæst. 89. n. 122. 123. 124.* Porrò præparationem adulterii indicat Ovidius his verbis:

Visus & alloquium, tactus post oscula factum.
Vid. Accurs. *in l. quod ait lex. de Adulter. super verb. allegat.*

XII. DE OCCULTATIONE DELICTI QUÆRITUR, AN INDICIUM AD TORTURAM FACIAT?

Et Resp. quòd sic: nam uti vulgus loqui amat: Der Hähler so gut ist als der Stehler / & jure civili non tantùm *in l. 1. ff. de receptator. l. eos qui 1. C. de his qui latrones vel aliis criminibus reos occult. & l. congruit 13. sub fin. ff. de off. Præsid.* sed etiam Jure Saxonico *lib. 2. art. 13. & 25.* statutum est, quòd ille, qui facinorosos homines scienter & dolosè recepit, res ablatas vendidit, de iisdem participavit, aliove modo iisdem adjumenta subministravit, pari poena cum fure plectendus sit, in verbis: Wer Diebe hauset oder Raub hälet / oder einem mit Hülffe darzu stärcket / wird Er des überwunden / man soll über Ihm richten / als über jenem. &c. Schneidevv. *ad §. 11. n. 3. & 4. & §. ult. n. 7. fermè in fin.* Instit. de oblig. quæ ex delicto nascuntur. Georg. Schultz. *in Synopsi Instit. d. t. in Notulis ad h. pag. mihi 415. 416. & seqq.* Magnif. Dn. Præs. *Exerc. 48. th. 25. p. 898. in med. & th. 51. 52.* Nobil. Dn. D. Schröter. Patronus ac Præceptor meus honorandus *in Resol. L. L. diffic. d. t. C. de his qui latrones &c. & P. H. O. art. 177.* in verb. So iemand einem Misserhäter zur übung einer Missethat &c. Jacob Schult. *in Lex. comm. Vocab. auxilium n. 2.* Imò modico pretio emens rem furtivam â fure præsumitur particeps fraudis, ita ut torqueri possit. Magnif. Dn. Richt. *p. 2. decis. 96. n. 11.* Nunc verò illi puniri non possunt, nisi prius confessi sint talem occultationem & præstitum auxilium; Ideò illa occultatio, quando nempè negat occultans, & per testes probari potest, Indicium ad torturam facit. Hoc enim expressè vult O. C. *art. 40.* So einer wissentlich oder gefährlicher weise &c. & *art. 25. in vers.* zum fünfften *verb.* oder gewartung einiger Nutz &c. Dn. Carpzov. *p. 3. quæst. 121. n. 61. 62. usq. 66. & quæst. 122. n. 59.* Aliud autem est, quando quis saltim delicti jam perpetrati non est ignarus, nec tamen illud detegit aut patrari delictum impedit, cùm impedire debuerit, tunc enim ad torturam sufficiens non est Indicium, *l. 48. ff. de furtis §. 1.* nisi concurrant alia adminicula Farin. *prax. crim. lib. 1. tit. 5. quæst. 51. n. 2.* Dn. Carpzov. *d. p. 3. quæst. 120. n. 83. 84. 85.*

XIII.

XIII. QUÆRITUR, AN INDICIUM AD TORTURAM FACIAT, CONTRA ILLUM, CUJUS RES REPERIUNTUR IN LOCO DELICTI?

Et hæc quæstio iterum affirmativè potest decidi, per ea quæ tradit P. H. O. *art.* 21. Farin. *quæst.* 52. *n.* 74. 77. Menoch. *d. l.* 1. *præs.* 89. *n* 135. 136. 137. & Althus. *d. l.* 3. *c.* 39. *n.* 29. & sic contra illum oritur Indicium perpertrati homicidii, cujus gladius reperitur vaginæ aptus, aut vulnera reperiuntur ad mensuram gladii illata, securis alteriusve Instrumenti accusati, Carer. *Indic.* 36. post Bartolum, quem commemorat, Vel gladius reperitur in loco delicti sanguine madefactus & vagina ad latus. Böer. *in quæst.* 66. *n.* 5. Sic etiam insurgit Indicium contra illum, cujus Calcei, pileus, aliaque vestimenta accusati reperiuntur in loco delicti. Carpz. *quæst.* 121. *n* 7. 8. 9. & indicium facit etiam contra illum, qui de furto fuit accusatus, si apparet formam ejus pedis convenire illi, quæ terræ humidæ infixa est; Idem etiam sentiendum de illo casu, quando reperiuntur scalæ ad fenestram illius domus positæ, ex qua res subtracta est, contra Dominum scalarum enim indicium facit, uti *Indicio universali* §. deductum fuit; nisi probare possit, se ensem vel alias res commodasse, vel sibi subtractas esse. Zang. *d. c.* 2. *n.* 154. Ord. crim. *art.* 33. *in fin.* Er könte denn solchen Verdacht &c. & *art.* 29. in verb. Er würde denn etwas dargegen fürwenden &c. Carpzov. *d. l.* Egregium Exemplum extat apud Plutarchum, in Parallelis, qui scriptum reliquit: *Lajum Thebandum prehensum, & carceri inclusum, quòd ejus gladio constabat occisum Chrysippum, qui nisi adhuc loquens, ipsum Lajum eâ suspicione liberasset detectu homicidis, fortè quæstionibus suppositus fuisset.*

XIV. QUÆRITUR, AN INDICIUM AD TORURAM FACIAT CONTRA LIBEROS, QUANDO PARENTES ILLORUM SUNT MALEFICI ET MALÆ FAMÆ?

Videtur quòd sic: & quidem quoad patrem: mores sequuntur temperamentum corporis, & sicuti ex patre filius eô penè modô, quô & radice arbor provenit, ita factum est,

 ut

ut patri similis præsumatur filius. Gl. *ad L. quod si nolit.* §. *mancipia ff. de adilit. Edict.* Unde fit, ut in gravissimis criminibus non solùm pater criminis reus, sed & filii plectantur e. g. in crimine læsæ Majestatis. *l. quisquis C. ad L. Jul. Majestat.* pariter etiam in Crimine hæresis. *c. 2. §. haeretici. de haret. in c. felicis §. nulli de pæn. in 6to.* Alphons. de Castro *in lib. 2. de juxta haret. punit. c. 11.* Menoch. *de praes. l. 5. praes. 38. n. 1. 2. 3. usq. 10.* Et non procul à proprio stemmate poma cadunt. Idem fermè de matre & filia dicendum erit: in Proverbio enim dicitur: πειθαρχία τῆς εὐεργεσίας μήτηρ: *Qualis Mater talis filia*, vel secundum illud Tritum: das Bier schmäckt nach dem Fasse. Unde etiam aliqui Doctores putant, quando mater est Saga, quòd filia talis sit, & hoc modo Indicium ad torturam faciat, ita ut de omnibus Magis ferè pro certissima regula habeatur, quemadmodum ex innumeris Indiciis compertum asserit Bodinus, quem sequitur Besold. *in Thesaur. Pract. verb.* Hexen/ *p. 397.* & huc pertinet Distichon Catulli:

Nam Magus ex matre & gnato gignatur oportet,
Si vera est Persarum Religio.

Et nullum est Sacrificium, quod ab istis hominibus tantoperè Diabolus expetat, quàm ut suos ipsorumque liberos, simul ac hauserunt lucem, ipsi voveant, Joh. Georg. Gödelmann. *d. l. 3. c. 3. n. 16. pag. 17. & cap. 10. n. 13. p. 106.* Sed huic Sententiæ sic adstipulari non possumus, cùm etiam contingat, quòd mali parentes bonos & pios liberos progenerent. Ideò arbitramur, quòd quidem (inprimis in crimine veneficii) Judex ad Inquisitionem pervenire possit, si nempè fama mala concurrat, non verò Indicium ad torturam sufficiens faciat contra liberos, quorum Parentes malefici fuerunt.

CAPUT II.

De Indiciis, quæ in quibusdam delictis communia sunt.

Absolutis nunc Indiciis, quæ in omnibus communia sunt, transgrediemur ad tractationem illorum, quæ in quibusdam delictis communia sunt.

I. DE

Quæritur autem,

I. DE MINIS.

An illæ Indicium ad torturam faciant? In hac quæstione decidenda videtur necessarium esse, ut distingvamus hunc in modum: *Aut minas delictum damnumve est subsecutum, à persona malæ famæ & vitæ, & quæ solita minas exequi, factæ sunt*, putamus illas facere Indicium efficax ad torturam,& hanc sententiam nostram confirmat Clar. *quæst.* 21. *n.* 37. Baptista Ziletus. *Conf.* 79. Joseph. Mascard. *de prob. vol.* 2. *Concl.* 1062. *n.* 7. Menoch. *d. l.* 1. *præs.* 59. *n.* 59. *usq.* 66. P. H. O. *art.* 44. *ibi*: oder jemand zu bezaubern bedrauet. e. g. Ich will dirs gedencken/Ich will dir einen rothen Hahn auff das Haus setzen/ das Messer im Leibe ümbwenden/ vel alio modo. Nec refert, an quis minetur hoc expreßè vel tacitè sive ænigmaticè, si post eas minas tamen delictum subsecutum sit. *d. art.* 44. und den Bedraueten dergleichen geschicht/ & *art.* 31. in fin. oder aber gedrauet hätte. & quidem in continenti. Bodin. *l.* 4. *Dæmonolog. c.* 2. Valentia *Disp.* 6. *quæst.* 13. *punct.* 4. *th.* 2. Göhaus. *d. t.* 2. *in concl. p.* 106. 107. *& quæst.* 12. *in fin. p.* 125. *Aut nullum damnum subsecutum, & sunt tales minæ ambiguæ, quæ possunt significare vindictam legitimam aut Juris, quæ nemini denegatur & in dubio pro illa interpretanda.* Magnif Dn. D. Richt. *Reg.* 3. *n.* 30. 33. v. g. *ulciscar, solves, pœnitebit te, non sic abibit &c. factaque ab illa persona, quæ bonæ famæ, & non solita est tales minas exequi, damnumvè post intervallum subsecutum*, tunc nullum sufficiens Indicium ad tortutam facit. Far. *quæst. crim.* 50. *n.* 14. *& per totam.* Gomez. *var. resolut. Tom.* 3. *cap.* 13. *n.* 11. & Göhaus. *d. l. p.* 107. 108. Ratio est, quia sæpè multa verba proferuntur calore iracundiæ, quæ tamen Executioni non mittuntur. arg. *l. famosi §.* 1. *ff. ad L. Jul. Maj.* ibi: *nec lubricum linguæ ad pœnam facile trahendum est.* Mascard. *d. concl. n.* 10. Godelm. *d. l.* 3. *c.* 10. *n.* 17. *in fin.* qui Exemplum aliquod de foemina refert, quæ propter has minas torturæ subjecta, postea verò non à se, sed ab alio inimico impletas minas, innocens reperta fuit. vid. etiam Dn. Carpzov. *d. p.* 3. *quæst.* 121. *n.* 51. qui ex Boer. & Puteo simile Exemplum refert. Add. porrò Althus. *d. l.* 3. *c.* 39. *n.* 24. & Jacob Schultz *voce Minæ.*

II. DE

II. DE INIMICITIA CAPITALI QUÆRITUR, AN INDICIUM AD TORTURAM FACIAT, QVANDO LÆSIO INTERCESSIT?

Et Resp. affirmativè. Hoc enim vult O. crim. *art.* 25. *vers.* zum fünfften *& art.* 26. si nempè alia Indicia inprimis minæ concurrant. Menoch, *d. l.* 1. *præs.* 89. *n.* 51. Heinric. Bocer. *in tract. de quæst. cap.* 3. *n.* 34. Dn. Carpz. *d. quæst.* 120. *n.* 43. *usq.* 45. Consentit etiam Speculator. *in tit de præsumt.* §. 2. *vers. sed pone.* Francisc. Brunus *in d. tract. de Indic. & tort. quæst.* 3. 1. *part.* 29. Rom. *in l.* 1. §. *hoc rescriptum ad Syllan.* qui requirit, ut sit capitalis inimicitia, alias non procederet & Carer. *in pract. Crim. in pr. n.* 118. dicit necesse esse, ut cum inimicitia capitali fama mala concurrat. Jacob Schultes. *in loc. comm. voc. inimicitia. n.* 1. Procedit autem hoc tantùm, quando unicus est Inimicus capitalis, nam quando accusator alios etiam inimicos habet, propter incertitudinem cessat Indicium. *arg. l. duo sunt Titii.* 30. *de testam. tut.* Bald. *Cons.* 78. *col.* 2. *vers. dubitatur utrum fama. vol.* 3. qui hunc casum in terminis tradit. Schultes in Locis comm. *dict. loc.* Menoch. *d. l. n.* 52. 53. *usq.* 58.

III. QVANDO IN DOMO SUSPECTI REPERIUNTUR RES SUSPECTÆ.

Quæritur, an Indicium ad torturam faciat? Et Resp. quòd sic; nam quando in ædibus veneficæ reperiuntur ollæ impletæ Ungventis magicis, bufonibus, aliisque Instrumentis magicis, vel reperiuntur Libri Magiæ vel Instrumentum obligationis ab illa persona subscriptum, satis superque suspectus fit ille, in cujus domo reperiuntur illæ res, & hoc vult P. H. O. *art.* 44. in verb. Oder mit solchen verdächtigen Dingen ümbgehet ꝛc. & ita utique Indicium ad torturam facit. Gödelm. *d. l.* 3. *c.* 10. *n.* 29. *p.* 110. Menoch. *l.* 1. *de præsumpt. quæst.* 89. *n.* 141. *& l.* 5. *præs.* 29. *in tertio casu & præs.* 30: *d. libri.* Binsf. *in d. tr. de Indic. indic.* 8. Carpzov. *d. p.* 3. *quæst.* 122. *n.* 66. & Göhaus. *in d. Process. contra Sagas. t.* 2. *in conclu. Indic.* 7. *p.* 110. *& quæst.* 12. *p.* 123. Idem etiam de aliis criminibus censendum, e. g. quando penes uxorem, vel illum, qui dicitur adulterium

com-

commisisse cum uxore alterius, reperiuntur literæ amatoriæ ita conceptæ, ut Judici constare possit ex iis de confessione criminis. Menoch. *l. 5. præs. 41. n. 39.* Zang. *c. 2. n. 212* Mascard. *de probat. vol. 1. concl. 64. n. 10.* Carpzov. *d. quæst. 122. n. 71.* Paris. *Cons. 54. in fin. l. 4.* Item quando penes aliquem talis moneta vel Instrumentum ad cudendas monetas aptum fuit repertum. Zang. *d. c. 2. n. 226.* Carpzov. *d. l. n. 84.* Idem etiam censendum de illo casu, quando res furtivæ reperiuntur penes aliquem, & ille nullum probare possessionis titulum potest, & est persona malæ famæ, ex hac enim ratione in suspicionem cadit, *l. 2. & 5. C de furt. §. conceptum furtum vers. cum enim. Instit. de oblig quæ ex delicto nascuntur. &c.* & ita consequenter potest torqueri; Secundum P. H O. *art. 38. in verb.* So erfunden würde &c. *& art. 43.* in pr. So der Diebstahl bey dem Verdachten erfunden wird. Zang. *d. c. 2. n. 176.* in primis quando possessor res illas incustodia habet *lib. 2* LandRecht *art. 35.* die Handhaffte That ist/ daß Er Dieberey oder Raub in seinen Gewehren hätte/da Er selbst den Schlüssel darzu trüge an seiner Seiten. *Alex. Cons. 5. n. 2. & Cons. 50 n 8. vol. 1.* Grammat. *Cons. 14. crim n. 1 & 2.* Jacob Schultz. *in Loc comm. verb. Furtum. n. 4.* ubi multos Authores allegat. Aliud autem est, quando quidem in ædibus alicujus reperiuntur res furtivæ sed non in detentione ac possessione Domini, & illa persona est bonæ famæ, tunc enim torqueri non potest. Mascard. *vol. 2. Concl. 834. n. 5. & 9.* Tiraq. *in Tract. de pœn. temper. caus. 51. n. 131. vers. & quoniam de furto.* Accurs. *in l. Civile super verba fuisse. C. de furtis* Jacob Schultz. *in Loc. comm. d. l. & voce fama. n. 1. per tot.* vid. etiam de hac re Carpzov. *d. p. 3. quæst. 122. n. 39. seq. 46.* Hæc de rebus.
Hinc quæritur.

IV. QVANDO REPERIUNTUR PERSONÆ MORTUÆ IN DOMO ALICUJUS, AN INDICIUM AD TORTURAM FACIAT CONTRA DOMINUM DOMUS ILLIUS?

Hæc quæstio affirmatur; e. g. quando reperta est mortua uxor in Lecto apud Maritum & antea non ægrota fuit præsumitur occisa ab ipsomet marito. *l. 1. §. si vir aut uxor. & l. si quis in gravi. 3. §. si maritus 2. ad SCtum Syll.* ubi Roman. & Johann. Igneus; inprimis quando in corpore ipsius uxoris apparent

rent signa suffocationis, maritus curavit uxorem ita mortuã sepeliri tempore noctis, & non adhibitis adhibendis in sepeliendis cadaveribus Christianorũ, neq; luget ipsam, & quando constat maritũ uxorẽ ipsam odio habuisse, & quòd consveverit ipsam afficere gravissimis verberibus; Nam tunc si mortua reperitur, præsumitur ab ipso marito occisa, Bocr. *quæst.* 261. *n.* 1 ex sententia Baldi, quem refert, Menoch. *d. l.* 5. *præsumt.* 15. *n.* 5. *seq.* 9. Idem dicendum, quando maritus reperitur mortuus. Sic etiam quando socius alicujus reperitur mortuus in consocii domo, præsumitur â socio interfectus, & eam ob causam contra illum Indicium ad torturam facit, si nempè non constat, aliam ob causam illam personam mortuam esse, vel ab alio homicidium fuisse perpetratum.

V. DE DEPOSITIONE VULNERATI IN ARTICULO MORTIS, QVANDO NEMPE DICIT: HANC VEL ILLAM PERSONAM ESSE CAUSAM ÆGROTATIONIS SIVE MORTIS ILLIUS

Quæritur an Indicium ad Torturam faciat? Et Resp. iterum affirmativè per ea quæ tradit Goch. *in Quæst.* 14. *p.* 138 & Dn. Richt. *p.* 5. *Cons.* 7. *n.* 9. 10. 11. quod & vult P. H. O. *art.* 25. §. sum 6. So ein Verletzter oder Beschädigter aus etlichen Ursachen jemand der Missethat selbst zeiget / darauff stirbt / oder bey seinem Ende betheuret *rc.* præsertim ubi alia quoq; adminicula concurrunt, *fama publica, fuga* &c. *art.* 27. & 28. Farin. *quæst,* 46. Menoch. *cas.* 47. *n.* 42. & *præs. lib.* 1. *q.* 89. *n.* 77. 81. 82. Althus. *d. l.* 3. *c.* 39. *n.* 20. Magnif. Dn. D. Richter. *d. l.* Hoc autem debet, inprimis in crimine veneficii, cum grano salis intelligi; non debet enim hæc accusatio oriri ex inimicitia, cui propterea omnis fides derogatur, sed debet deponens rationes reddere, cur illam personam causam mortis illius esse putat; non sufficit enim dicere, hæc mulier veneficiis suis me interemit, nisi etiam probabiliter demonstretur, qualiter & quomodo interemerit, nisi & qualitates probentur. Bart. *in l.* 17. §. *quod tamen ff. ad L. Jul. de adult. l. habebat ff. de instit. act.* inprimis, quia deponenti in propriâ causa non creditur, *l.* 10. *C. de testib.* & *l.* 10. *ff. eod.* potest enim fieri, ut plurimum fit, ut morbus ejusmodi gravis & peri-

periculosus descendat ex naturali causa, unde periti Medici & Chirurgi consulendi sunt, quibus, cum judicant morbum esse naturalem, magis credendum, quàm morientis sive ægroti imaginationi, pertinaciæq; instabili & periculosæ; & hoc svadet O.C. *art.6.* in verbis: Ob die Missethat/ darumb Er berüchtiget / auch beschehen sey oder nicht. &c. Nam etsi nemo in articulo mortis immemor Salutis suæ esse, vel mendacia deponere præsumatur, tamen semper morienti non credendum, nisi & potuerit probari. *l.3. §.1.ff.ad SCtum Syllan.* imò & hoc apud JCtos tritum est Proverbium, non omnem morientem esse D. Johannem Evangelistam. vid. Menoch. *l.5 præs. 5.n.19.* Godelm. *d.l.3.c.9.n.25, 26.27.usq, 31.pag.97.98.* Carpzov. *p.3 quæst. 120.n.50 & seqq.* Göh. *d. quæst.p.132.133.& seqq.* & Sichard. *in Auth. sed novo Jure.l.3. C.de Serv.fugitivo.* Jacob. Schult. *in Loc. comm. vocab. Vulnus. n.2. in pr. & med.*

VI. SI QVIS PRIUS PAUPER FUERIT, ET IS PRÆTER SOLITUM PECUNIAM EXPENDERIT, NEC CONSTET UNDE HABEAT.

Quæritur, an hoc Indicium ad torturam faciat? Et iterum respondetur affirmativè; Consentit nobiscum Bart.& Salicet. *in l.fin de quæst.* Brunus *in tract. de Indiciis part. 1.§.circa 3. n.5.* Gometz. *comm. Jur.civil. tom 3. c.13. de tortura Reorum.num 13.* in primis quando concurrit fama publica. Gomez. *d.l.n.10.* Hipp *de Marsil. in pr. crim.* §. *diligenter: n. 19.* Clar. *in pract. crim quæst 1. n 1.* Hippol. Bonacoss. *in Commun. opinion. Crim. part. 2. in verbis Indicium facit fama publica.* & hoc expressè statuitur in P. H. O. *art. 43.* ubi dicitur: wenn iemand verdacht einer Dieberehen/der nach der That mit seinem ausgeben reichlicher befunden wird/ denn sonsten sein Vermögen/ und nicht andere gute Ursach anzeigen/ wo Ihme solch Geld und Guth herkommet / Ist es denn eine solche Persohn zu der man sich der Missethat versiehet / so ist eine redliche Anzeigung der Mißhandlung wieder Sie vorhanden. Carpzov. *d. p.3. quæst. 122. n.49.* Debet autem liquidò constare, delictum esse commissum, propter quod Judex inquirere vel torquere intendit, aliàs non potest procedere ad torturam, in qua de irreparabili præjudicio agitur. *text.* & ibi Bart.

 in l.

in l. 1. §. *item illud ad Syllan.* Bossius *ab initio sui Tractat. crim. n.* 1. In dubio enim quilibet præsumitur industrius *l.* 10. ibique Bl. *C. arbitr. tut.* Mascard. *de prob. Concl.* 1392. *n.* 9. Magnif. Dn. Richter. *p.* 6. *Cons.* 31. *n.* 3. 10. 12. 13. & 14. Et hoc maximè procedit in furto Latrocinio &c.

Quæritur autem quid de illo casu censendum, quando suspecti veneficii divites fiunt, num Indicium ad torturam faciat? Et respondetur, quod non, nisi alia adminicula concurrant; Hoc quidem certum est, Sagas permissione Dei suâ arte etiam hoc perficere posse, quò lucrum secum contrahentis adipiscantur. Chirland. de *Sortileg. quæst.* 6. *n.* 13. Interim tamen non sequitur, quod statim sit Indicium ad torturam, quilibet enim præsumitur dives fieri posse, Aretin. *in L. fructus.* 7. *§.* 1. *in fin. ff. solut. matrim.* & Natura reddit homines rationis compotes solertes & industrios, ut in futurum acquirant *l. pen. C. an Serv. ex suo facto.* Et hoc maximè procedit ubi apparet de industria acquirentis. Gambs. *in tb. c.* 42. *axiomat. lit.* F. Omnis labor optat præmium & operarius est dignus mercede sua *c. quicunq.* 4. *quæst.* 12. Dictitat autem ratio naturalis, ne quis fraudetur [illegible]boribus, sed ut præcipuum sibi habeat, quod suâ industriâ suoq; sudore lucratur. *l.* 6. *§.* 1. *ff. de Jure Dot.* Regner. Sixtin. 2. *Cons. Marpurg.* 14. *n.* 120. Seu potius justum est, ut unicuique labor suus proficiat. Cassiodor. *lib.* 2. *var. Epist.* 33. Naturale enim quod est, magis præsumimus, quàm quod accidentale. Klock. *Cons.* 182. *n.* 76. Imò delictum non debet in dubio facilè præsumi, & ideò actus, qui potest sonare in delictum & non delictum, semper interpretatur, ut absit delictum. *l.* 51. *ff. pro Soc. L.* 4. *§. docere* 12. *ff. de vi bon. raptor.* Klock. *Cons.* 197. *n.* 16.

VII. DE ACCLAMATIONE PRO AUXILIO

Quæritur, an Indicium faciat ad torturam contra illum, qui domo alicujus exiit cum gladio vel aliis armis, postquam antea audita fuit puella vel quis alius, *succurrite, succurrite*, & inde in domo mulier reperitur stuprata, aut homo vulneratus? Et respondetur quod sic; Hæ enim vociferationes & acclamationes si exire domo visus fuit, hoc efficiunt. Bald. *ad L. ult. C. de*

pro-

probat. Brunus *in Tr. de Indiciis. part.* 1. *verf. item pone.* & Carerius *in Pract. crim. p.* 54. *in* 22. *Indic. & p.* 55. *in* 32. *Indic.* Jacob. Menoch. *de praeſ. lib.* 1. *praeſ.* 89. *n.* 119.

VIII. QUÆRITUR, AN INDICIUM AD TORTURAM FACIAT IN PUNCTO INFANTICIDII, EXPOSITIONIS INFANTIS &c. QVANDO IN MAMMIS SUSPECTÆ LAC REPERITUR, ITA, UT EX UBERIBUS ADHUC PROFLUAT?

Affirmatur, ſecundum *art.* 36. P. H. O. in verb. Wo aber das Kindlein ſo kürtzlich ertödtet worden iſt / daß der Mutter die Milch in Brüſten noch nicht vergangen; & hoc eſt ſignum puerperæ quod natura ipſa demonſtrat, uti apud Lilium Gregorium Gyraldum *in Symbolorum Pythagoræ Commentariis* reperitur. vid. Menoch. *l.* 1. *quaeſt.* 7. *n.* 24. *& quaeſt.* 3. *n.* 3 Debent autem alia adminicula concurrere, quædam enim perſonæ, quæ grævidæ non fuerunt, nec pepererunt, reperiuntur, quæ lac in mammis habent, quod non ſolùm virginibus, ſed etiam viris accidere poteſt, uti ex Horſtii *tractat. de corpore human. lib.* 1. *Ex.* 7. *quaeſt.* 8 adducit Exemplum de Barone Matth. Stephanus *in Notis ad dictum articul.* 36. vide etiam Carpzov. *d. part.* 3. *quaeſt.* 122. *n.* 23. & Hippocrat. *in* 5. *aphoriſmorum, in* 39. *aphoriſ.* & *ibidem* Galenus, qui dicunt, *quòd fieri poſſit, ut mulier habeat lac in mammis etſi non conceperit, ſicuti illa, cui menſtrua non fluunt.* Pariſ. *Conſ.* 29. *n.* 48. *l.* 2. Menoch. *d. l. Sic Abenſina è viro tantum lactis eductum vidit, ut inde confectus ſit Caſeus. Talem in Anglia hoſpitem habuit Joh. Rhodius, & Calabrum novit Santorellus, qui uxore mortuâ, cùm præ inopia nutricem conducere non poſſet, ſuô lacte prolem propriam aluit.* vide Syſtema Phyſicum ad uſum Gymnaſii Gothani editum. *lib.* 7. *part. Spec. Cap.* 23. *n* 24. Ideò Obſtetrices ſuſpectas perſonas inſpicere debent, ſecundum *d. art.* 36. verb. nachdem aber etzliche Leib-Ärtzte ſagen 2c. *ibiq;* Stephan. Carpzov. *d. l. n.* 24.

IX. QVÆRITUR, AN IN CRIMINE INFANTICIDII, ABORTUS, EXPOSITIONIS INFANTIUM &c. INDICIUM AD TORTURAM FACIAT, QVANDO UTERUS SUSPECTÆ SUCCESSIVE INTUMESCIT, ET ILLA MOX MACRA ET LIVIDA EXISTIT?

Resp. simili modo quòd sic; præsumitur enim Infantem occidisse, quando nullus Infans reperitur. & hoc vult O. C. *art.* 35. So man eine Dirne/ so für eine Jungfrau gehet/ in Argwohn hat/ daß Sie heimblich ein Kind gehabt/ und ertödtet habe/ soll man sich sonderlich erkunden/ ob Sie mit einem grossen ungewöhnlichen Leibe gesehen worden sey; Mehr: ob Ihr der Leib kleiner werden/ und darnach bleich und schwach gewesen sey ꝛc. Carpzov. *d. p.* 3. *quæst.* 122. *n.* 19. 20, 21. Idem censendum in crimine abortus, & expositioni infantiū, suspecta enim persona simili ex ratione potest torqueri inprimis quando suspecta sæpè negavit, se gravidam esse, partum in utero celavit, infantemq; sola enixa est, Magnif. Dn. D. Richter *part.* 5. *Cons.* 5. *n.* 4. & suspecta est talis persona, in quam hæc suspicio cadere potest, P. H. O. *art.* 35. wo denn die Dirne &c. & ab obstetricibus & matronis honestis & peritis tacta, inspectaque peperisse deprehenditur. *in verb. art.* 35. soll die durch verständige Frauen &c. Joh. Zang. *d. c* 2. *n.* 168. maximè si mediante juramento deposuerint. Jacob. Schultes *in addit. ad Modest. Pistor. part.* 3. *quæst.* 130. *n.* 7. *& p.* 4. *quæst.* 143. *n.* 11. Carpzov. *d. l.* & hæc inspectio maximè necessaria est; potest enim hic tumor ex ægrotatione oriri, uti hac de re testantur Medici, & *paucos ante annos Exemplum in Uxore.* H. L. zu M. *quæ propter magnum uterum Scortationis ante nuptias commissæ accusabatur, postea vero ægrota reperiebatur, contigit.*

CAPUT III.

De Indiciis, quæ præter enumerata communia Indicia cujusdam delicti propria sunt.

Expositis nimirum illis Indiciis, quæ in omnibus & quibusdam delictis communia sunt; Consequens est, ut transgrediamur ad tractationem specialiorum Indiciorum. Ideò ponimus

I. IN-

I. INDICIA IN CRIMINE VENEFICII.

Primum Indicium ad Torturam est, quando suspecta persona veneficii ad tradendum docendumque alios incantationes se offert, & hoc vult P. H. O. *art. 44. vers.* So sich jemand erbeut andere Menschen Zauberey zu lernen/ Plerumque enim Magi & veneficæ suos liberos, aliosque in arte sua diabolica instituunt, dicuntque: Du läuffest und rennest/ und erwirbst doch nichts/ so du mir nur folgen wilst/ will ich dich was lernen/ daß du dein Lebetag genug hast. Gödelm. *d. l. 3. c. 10. n. 13. p. 106.* Carpzov. *d. l. 3. quæst. 122. n. 62.*

Secundum Indicium ad Torturam est Invocatio Diaboli, facta cum objuratione ad eximenda maleficia & res perditas, quis suffuratus sit, aut ubi reconditæ sint, manifestandas. Delrio. *lib. 6. c. 2. per tot.* Göhaus. *d. Process. tit. 2. in concl. pag. 110. Indic. 7.* vel quando vetulæ utuntur verbis suspectis e.g. zum Segen sprechen etc. si mala fama concurrit, & hoc svadere videtur P. H. O. *art. 44. ibi:* oder mit verdächtigen Worten ümbgehet/und dieselbe Persohn der Zauberey berüchtiget/ das giebt eine Anzeigung zur Zauberey/ Gödelman. *d. l. 3. c. 10. n. 26. p. 110.* Idem fermè dicendum de illo homine, qui Diaboli nomen semper ore effutit, aut pueros proprios vel alienos, aut etiam animalia, in Diaboli nomine execrari solitus; Unde & Binsfeld. *in l. fin. de Indic. Indic. 11. C. de Malef. & Mathem.* dicit: *quòd si mala fama concurrat, in crimine veneficii hoc Indicium ad torturam sit.*

Tertiò. De Dracone volante quæritur, an Indicium ad Torturam faciat contra illum, cujus ædificiis incubet Draco volans. Et Resp. quod non. Est enim Draco volans fumus crassior & productior propter levitatem sursum tendens mox â frigida nube repellitur, repercussus autem incurvatur & ita accensus refert ignei serpentis figuram, & videtur scintillas ardentes ex ore revomere, quia partes subtiliores continuò resolvuntur. Michaël Zanard. *Univers. Element. part. 3. quæst. 4. p. 195.* Scharff. *part. spec. Phys. lib. 4. c. 2. pag. m. 105. & 106.* vel uti sentit Autor *Systemat. Phys. Gothan. Lib. 3. part. spec. c. 2. n. 32.* est exhalatio pingvis & copiosa accensa quæ deorsum

deorsum obliquè cadit è nubibus, similitudinem habens veri Draconis in aëre circumvolantis; & ideo ex naturalibus causis procedit; Imò dicit d. Autor *System. Phys. Goth. d. l. 3. c. 2. in Axiomatib. Axiom. 7. p. 312. quòd Draco volans naturaliter etiam ædificiis eorumque tectis incubare possit, quò accedat, quòd aër circa ædes sit temperatior & calidior, ad quem propter cognationem facilius tendat hoc Meteoron.* Hæc ex Scholis Physicorum. Et licet Diabolus sese huic Draconi naturali interdum immisceat, vel se ita transformet, eamq; ob caussam Ædificiis alicujus incubet, Indicium tamen cessantibus aliis adminiculis, contra illum, cujus ædificiis se imposuit, facere nequit, cùm ut supra dictum, hoc etiam naturaliter fieri possit; Præterea nemo inficias ibit, quemadmodum ipsa Experientia, Magistra rerum, docet, quòd Diabolus in forma Draconis volantis etiam ædificiis hominis bonæ famæ insederit, res illius surripuerit, & aliis de veneficio suspectis attulerit; Et si huic assertioni sit subscribendum, atque ex eo solo, quod Draconem ædibus cujusdam aliàs bonæ famæ evolantem & involantem quis viderit, contra Dominum ædium statim ad inquisitionem & torturam procedendum, sanè iniquissima inde evenirent, & facilè fieri posset, ut Judices diabolicâ hâc illusione seducti aberrent in judicando, & etiam justissimum è medio tollant: Non enim nescii sumus, Diabolum variis & mille modis perniciem Piorum machinari, ejusque ingenium esse, sanctos, eorumque facta coram Deo & hominibus calumniari. Brentius *in Johannem Hom. 52. fol. 256.* Hinc etiam Salvator noster illum rectè Mendacem & homicidam appellat. Quod cùm certius, eò cautiores Judices esse debent, & quo graviora sunt crimina, eò magis providendum, ne quid contra Jus & justiciam committatur, aut facilè Innocens condemnetur. *l. 1. §. 5. ff. de Carban. Edict.* Indicium siquidem haud potest facere sufficiens id, quod in contrarium frequenter & faciliter contingit. Philipp. Corneus *vol. 3 Cons. 277. n. 5.*

Quartò. De stigmatibus quæritur quid sentiendum? Antequam quæstionem ipsam aggrediamur, lubet explicare quid sint stigmata. Erant autem olim notæ publicæ, quibus compungebantur brachia fabricensium, ad imitationem tyronum. *l. 3. C. de fabricens.* Ælius Amidenus *lib. 8. c. 12.* Sic manu etiam signari aquarios ostendit *L. pen. C. de aquaduct.* Erant & stigmata Notæ & Pun-

boli interdum fieri potuerit; aliquam submergi Sagam nequivisse, uti paucos ante annos accusata veneficii profugit ex vinculis, ad probandam innocentiam veneficii accusati se in aquam trusit, submergi verò non potuit; Interim tamen ex iis Jus sumi debere, specialesque eâ de re condi Leges, nullo modò, nullavè unquam defendi posse ratione videtur. Jura quippe constitui oportet in his, quæ ut plurimum; non etiam quæ ex opinato & fortè uno aliquo accidunt casu. Leges etiam ad ea potius aptari debent, quæ frequenter, quàm quæ raro eveniunt. Quæ enim semel aut bis existunt, meritò prætereunt Legislatores. *L. 3. 4. 5. & 6. ff. de LL.* Quod verò contraria Exempla non produci possint, simpliciter negatur. Huic occurrit Gödelm. *d. l. 3. cap. 5. n. 35. pag. 45.* his verbis: *Cum anno 1588. ex Borussia in Livoniam proficiscerer, invitavit me in via quidam predives & opulentus Nobilis in suam Arcem; Hic cùm veneficam sequente die propter enormia delicta, quæ suâ magicâ & diabolicâ arte commiserat, jam ad ignem condemnasset: Quæsivi, num illam quoque prius in aquam more solito conjecisset, ad experiendum utrum rea esset, eo negante, monui, ut id tentaret, (volui enim ea ratione inquirere, num hæc exploratio per aquam frigidam vera esset, nec ne, sed ecce postquam venefica à carnifice in aquam gelidam colligatis artubus fuit projecta, statim submersa est. Is postea ad me scripsit, se cum sex veneficis captivis idem tentasse, at omnes fuisse submersas, & in fine literarum scribit: Jamdemum tibi credo, signum hoc falsum, diabolicum & furiosum esse & Magistratum incautum decipere posse.* Hæc illi.

Si itaque Exempla approbanda, bona & verosimilia, non verò Diabolica & Tyrannica amplectenda sunt. Lotharius *in Lomb. Jur. lib. 2. d. tit. 55.* vid. Lindenbrogium *in Codice LL. antiquarum.*

Et hæc Exercitii gratia proposuisse sufficiat, licet non omnibus pro ingenii tenuitate satisfacere licuerit.

Interim tamen DEO TER OPTIMO MAXIMO pro viribus præstitis sit Laus, Honor & Gloria, in Sempiterna Secula!

Purpureis gratisque nitet nunc floribus arvum,
Suavi & gramineum mulcet odore solum.
Sic variis halas gemmis, dum trudis, Amice,
Ingenii Specimen. Gratulor inde Tibi.
Ergò bonis faustisque avibus conscende Cathedram,
Utque citò veniat messis opima, precor!

Christoph. Philip. Richter / D. Com.
P. C. P. P. Fac. Jur. Ordin. & h. t. Rector.

Magna reos onerans quæ sit præsumtio, tradis,
Es Themidos Cultor sedulus atque probus.

Eximio Dn. Nehringio,
Dissertationis eruditæ Autori gratulor
& optima queq; precor

Georgius Adamus Struve / D.

Indicium doctæ manifestant indolis usûs
Quæ tua tutari niteris *Indicia.*
Hæc Tua votivum gratantem pangere carmen
Me Tibi composcunt svaviter indicia.

Hæc Præstantissimo atq; Doctissimo Dn. Respond.
eruditæ hujus Disputationis Autori benevo-
lentiæ testandæ causâ LMq; adponeb.

Ern. Frid. Schröter, D.

Dum fers, delicti quænam sint justa patrati
Indicia, ingenii dona probare cupis.
Indicat hoc scriptum, virtutem amplectere solam,
Detestare malum, sic benè cedet opus.

Gratul. scrib.

Johannes Christophorus Falckner /
J. U. D. & Prof. Publ.

Indicium quodnam falsum, quod jure probatum,
Ordine, Nehringi, nec sine laude refers.
Est hoc indicium Te non fugitare laborem,
Volvere sed Leges assiduo studio.

Gra-

Gratulor hos ausus: cæptam pertexere telam
Pergas; Sic merces larga laboris erit:
Nam non qui cæpit, sed justè perficit actum
Consequitur laudem, quæ super astra locat.
Nec sunt ingratæ Musæ, largissima pendunt:
Nec scit sudantem deseruisse Themis.

Amicæ gratulationis causâ f.

Joh. Georgius Kellner / Jur. Fac.
& Scabinatus Actuarius.

Dum Cathedram scandis, Musis Phoeboque favente,
Factis hisce tuis en bonus augur ero.
Per Cathedram Tibi scala patet qua scandere tandem
Astrææ liceat culmina sacra Deæ.

Paucula hacce ex singulari affectione Amico suo plurimum dilecto gratulabundus adjiciebat.

Johann. Heinrich Hoffmann.

Malo invidiam, quàm misericordiam.

Quo tanquam Symbolo quodam, priscum illud â priscis usurpari solitum,

FELICITER

Salve Castalii Juvenis cupidissime fontis,
Salve Pegaseo non abigende choro.
Si mea nunc tacitâ cohiberem gaudia mente
Quæ mihi fert alter jam Tibi partus Honos;
Immemor aut veteris meritò convincar Amici,
Aut reus *invidiæ* crimine turpis agar:
Namque fides veluti rebus spectatur in arctis,
Sic est in lætis perspiciendus amor.
Mens pietatis amans & recti conscia, nunquam
Invidiæ metuit fulmina tristifica.
Quisquis amat *CHRISTUM*, Satanæ Mundique furores
Non curat; *JOVÆ* tegmine tutus erit.
Absit ab Aonidum *versutus fucus* Alumnis:
Quæritur in doctis Candor & alma Fides.

Candi-

Candidus ex animo es, NEHRINGI Sympatriota!
Fata Tibi currant candidiora precor;
Scilicet ut multis poſſis prodeſſe, Tibique
Arte tuâ dignum conciliare decus.
Quid referam? Tuus hoc Te perſpectisſimus ævo
Candor in obſcuro non ſinet eſſe loco.
Namque recens liquidas profers in luminis auras
Et pulcrum tantis nixibus edis opus,
Quod ſtudiumque fidemque ſacris probet undique Muſis,
Et Te ſperato laudis honore beet.
Nec te poeniteat tendentis ad æthera coepti
Jure places *Doctis* carus itemque *Viris*.
Non hæc Calliope, non hæc dictavit Apollo
Carmina, cui venâ liberiore fluunt
Dum tamen iſta probas, *nigros vel Zoilus ungves*
Rodat vel rabido me quoque dente premat.
Non poſſum (fateor) cunctis *placuiſſe*, nec unquam
Cura mihi cunctis *poſſe placere*, fuit.
Si juvat alterius quenquam *roſiſſe* labores,
Hîc quoque quod *rodas*, invide Lector, habes.
Non modò ſumma petit *Livor*, ſed lædit & *ima*,
Atque ubicunque poteſt *dente nocere*, nocet.

Suo Amico ſincerisſimo ἀνυποκρίτως dilecto Dno. NEHRINGIO ſcilicet εἰς φιλίας τεκμήριον acclamat
Theodoricus Meerbach/Ernſtrodâ-Gothanus.

In bellô ferrum fulvo præponitur auro;
In vitâ Muſis primus habetur honos.
Conſcius en! horum, ſpernis, Patruelis amande,
Aurum, Martis opus; Piëridesque colis.
Non Te quod labor â ſtudiis deterreat ullus,
Laudo, placet niſus, perge brabêa feres:
Perge, ſecundabit primos fortuna labores
Hocceque quò fiat, pectore & ore precor

Hæc Amico ac Patrueli ſuo dilecto ſupponere voluit
Joachimus Nehringius, Haynenſis.

FINIS.

